

ΑΘΗΝΑΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

556

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

DE ORIGINE
IMPERII TURCO,

TUR

VM, EORVMQVE ADMI-
nistratone & disciplina, breuia quæ-
dam capita notationis loco
collecta.

Cui

LIBELLVS DE TVRCORVM
moribus, collectus à Bartholemæo Ge-
orgieuz, adiectus est,

Cum præfatione reuerendi uiri D.
Philippi Melanthonis.

VVITEBERGÆ.

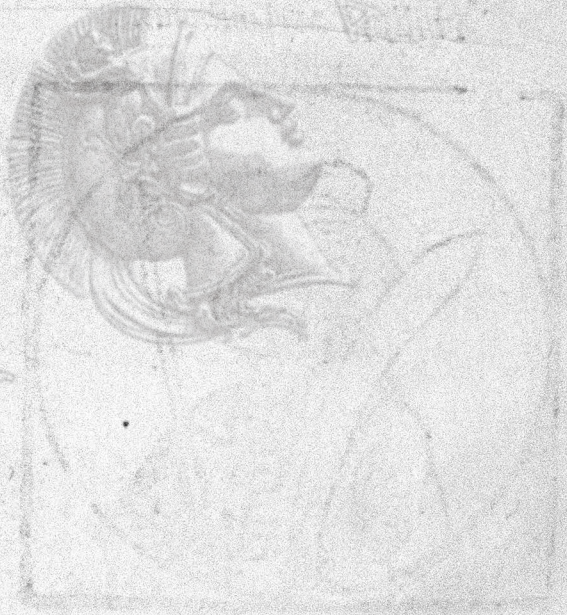
ANNO M. D. LX.

*In laboribus à fructibus
Laetitia*

Ζ. Α. Σιδερίδης.

1918

ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ
ΜΕΝΟΦΩΝΤΟΣ Α. ΣΙΔΕΡΙΔΟΥ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

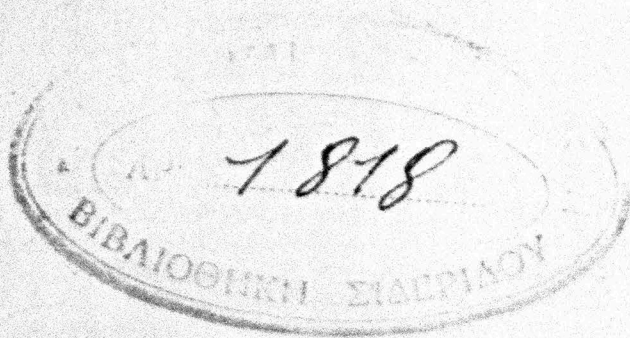

ΑΘΗΝΑΝ

ΑΘΗΝΑΙ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

DE ORIGINE IMPERII TURCORVM, EORVMque administratione & disciplina, breuia quædam capita, notationis loco conscripta.

De origine Turcorum.

TURCOS GENTEM SCYTHICAM esse, non solum historiographi ueteres testantur, Verum etiam eorum mores, facies, uultus, superbia, temeritas, magnaque securitas, denique tota ipsorum pugnandi ratio, modusque clarè demonstrat.

Ante annos sexcentos in Asiam minorem, quam Natholiam appellant, ingressi, infinitas depopulationes ac uastationes fecerunt, donec paulatim hæreditates, arces, ciuitatesque imperio suo subiecerunt, Et populum Asiæ minoris, qui bellis pugnaeque non assueuerat, perterrefacerent, atque opprimerent.

Ac tum quidem Turci nullum habebant Principem, sed cateruatim discurrentes, amplissimam totius minoris Asiæ terram peruolarunt sibi que subegerunt, & cru-

DE TVRCICIS

deliter rexerunt. Cum uerò postea Christianorum peditum trecenta millia, & Equitum centum millia, ad excellentem ducem Gottfredum Bilioneum conuenissent, mareq; traiecissent, ut sanctam terram, ubi sepulchrum domini nostri IESV CHRISTI positum erat, occuparent: Turci quoque conglomerati, capitaneum sibi Solymannum quendam crearunt, atq; ita aduersum Christianos bella mouerunt. Sed post ingens & cruentum bellum, à Christianis uicti fugatiq; sunt.

Ab hoc tempore non legimus, Turcos aliquem Principem habuisse, usque ad annum Christi 1300, quo tempore tandem Ottomannus inclaruit, potensq; factus, primus Turcarum Imperator creatus est, à quo reliqui, ut sequens tabella ostendit, consequenter originem duxerunt.

CATA.

IMPERATORIBVS.

CATALOGVS
TURCICORVM IM-
PERATORVM.

I. OTTHOMANNVS.

Otthomannus, primus Turcarum Im-
perator, qui gentis Turcicę auus quasi
fuit, Et a quo reliqui Principes Turcici de-
nominantur, fuit fortunatus, uictoriosus &
ualde crudelis Tyrannus. Regnauit annos
28. Mortuus est anno Christi. 1328.

A 5 Orca-

DE TVRCICIS

II. ORCANES.

ORCANES, secundus Imperator
Turcarum, uaser & ingeniosus fuit, pluri-
ma instrumenta seu machinas bellicas ex-
cogitauit. Præfuit imperio annos 22.

AMV.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΙ

IMPERATORIBVS.

VII. MAHOMETVS.

MAHOMETVS hoc nomine primus, septimus Turcarum Imperator, admodum crudelis fuit, uires VValachorum bellis plurimis fregit, Easq; oppressit. Regnauit annos 14. Mortuus est anno Christi 1419.

AMVRA.

AMVRATES hoc nomine secundus, octauus Turcarum Imperator, callidus ac crudelis fuit. Hic primus omnium, ordinem Ianitzarorum, de quibus postea dicitur, instituit. Regnavit annos 31. Mortuus est anno Christi 1450.

MAHO.

IMPERATORIBVS.

IX. MAHOMETVS.

MAHOMETVS secundus hoc nomine, nonus Turcarum Imperator, Audax, securus & confidens fuit. Hic cepit Constantinopolim Anno Christi 1453. Die 29. Maij. Regnavit annos 32.

B BAIA.

X. BAIAZETVS.

BIAZETVS secundus hoc nomine appellatus, decimus Turcarum Imperator, Totam Moldauiam uí bellica deuicit, eamq; suo Imperio subiugauit. Insuper multa & magna bella difficilia gessit, quibus ipse in numero suorum interfuit. Regnauit annos 31.

SELL

IMPERATORIBVS.

XI. SELIMVS.

SELIMVS, Vndecimus Imperator
Turcarum, fuit admodum crudelis. Patrem
suum ueneno necauit, & eo modo potitus
est imperio Turcico, anno Christi 1512.
Postea cum deuicisset Sultanum Magnum,
populosissimam urbem Alkairum expu-
gnauit. Regnauit annos tantum octo, ubi
sue crudelitatis poenas dedit.

B 2 SOLY.

SOLYMANNVS, Selimi filius, duodecimus Imperator Turcarum, qui nostra ætate regnavit, iam uerò mortuus esse dicitur, fuit propter peccata nostra felix & uictoriosus. Albam Græcam & Rhodum occupauit. Cumq; Regem Ludouicum deuicisset, Budam, Strigonium, Albam Regalem, & plurimas urbes Vngariæ suo Imperio adiecit. Viennam quoque Anno Christi 1529. obsidione cinxit, à qua auxilio filij Dei, quem hostem habet, repulsus est.

Te Domine Deus qui es trinus & unus, ueris & ardentibus gemitibus oramus, ut tandem iræ indignationisq; tuæ facias finem.

L I T V R C I C I.

nem. Mihiq; bonam spem concipio, tuę irę fore aliquando finem. Hic enim duodecimus Dux Turcarum est, nec plures ex Ismaële nascituros esse, Tu ipse Deus prædixisti Abrahę Gene: 17. capite.

QVA RATIONE TVR CÆ BELLA GERANT.

Postquam Macedonum potētiam Turci deuicerunt, eorundem disciplinam militarem, rationemq; administrandi, Item bella (quamuis non in omnibus consentiant) imitati sunt ac retinuerunt. Ideoq; ferreis loriciis induti, hastis, clypeo, curuisque gladijs pugnare solent, sæpeq; uictores existunt.

Cohortem uerō Ianitzarorum, ab electissimis militibus Macedoniae, quorum uirtute Alexander Magnus orientales populos superauit, suoq; Imperio subiecit, nihil omnino differre certissimum est. Hos à prima statim puericia ad bella & pugnas educant, exercent atq; instituunt. Nemo eorum suos parentes aut cognatos nouit. Sunt enim filij Christianorum, multis ac uarijs depopulationibus surrepti, quos in hortum Principis Turcici traditos, ut in fu-

DE BELLIS

turum uiriliter sese in acie gerere & defendere possint, uarijs artibus bellicis instituunt atq; exercent. Si qui ex eis moriuntur, aut in acie uel etiam urbium aliarumue munitio-
num oppugnatione cadunt, confestim ex adolescentum exercitatissimorum ordine, in horum locum alios substituunt, numerumq; suppleunt.

Atq; hoc pacto exercitus Ianitzarorum, qui uelut cor & arx est roboris & potentiae Turcorum, semper manet integer. Nec habent equeales pensiones, sed unicuiq; secundum propriam uirtutem, & egregia facinora, datur stipendium. Et haec unica est causa, cur audacissimi, & ad omnem conflictum, facinusq; egregium paratissimi ac promptissimi euadant, quemadmodum hisce superioribus annis, non sine nostro magno incommodo & malo, de his certiores facti & edocti sumus. Nam inde usq; ab Amurathe secundo, qui Ianitzaros instituit, & hoc ordine disposuit, nusquam eos integrum aliquod generalis exercitus robur amisisse aut perdidisse legimus, quin potius superiores uictoresq; extitisse scimus.

Tanta autem iusticia & seueritate, Turci disciplinam militarem, bellicq; gerendi leges

TURCICIS.

ges custodiunt & conseruant, ut hac in re Græcos & Romanos longe exuperent. Nunquam inter ipsos factiones, seditio- nes, proditiones, aut mutuę cędes existunt. Siquidem leui saltem crimine conuicti, ca- pite plectuntur. Milites uero Turcorum aliarum gentium bellatores multis in rebus excellunt.

Primum enim Principi Ducibusq; suis sine contumacia promptę obediunt, quod apud nostros minimę fit. Deinde, quam- uis durissima necessitate urgeantur, tamen nunquam terga uertunt, sed potius audaci- us congregiuntur. Credunt enim diui- nitus præfinitum esse, quo tempore, quo ue- modo quis occumbere & mori debeat, Ide- oq; nihil sibi aduersi ante constitutam ho- ram accidere posse arbitrantur. Postremõ quia sunt patientes, multoq; tempo- re, absque pane & uino, sola aqua & oryza sese su- stentare possunt.

ORDO SEV DIS-
POSITIO BELLI ET
CVRIÆ TVRCICÆ
GENTIS.

VISIER BASSÆ.

VISIER BASSÆ sunt consiliarij
Turcici Imperato: Cum his enim de
omnibus suis negocijs conferre ac delibera-
re consuevit. Sunt autem quatuor, & ab
ipso Imperatore ex eorum numero, qui ex
Christianis Turci facti sunt, & Christo con-
tradixerunt, Item multo peiores ipsis Tur-
cis euaserunt, deliguntur. Horum autoritas,
& potentia magna est, et sunt opulentissimi.

LESKER

LESKER KADIE.

LESKER KADIE, summi Iudices sunt, qui bellicas controuersias, quotquot sunt, dijudicant. Vnus in Romania, alter in Natolia sedem habet. Horum officium est, omnibus dicere ius, & omnium causas, quæ ad ipsos perferuntur, iuxta Mahometi leges decidere. Ad hos appellant ac prouolant omnes alij Kadix, & penes hos manet potestas, de qualibet controuersia quantumuis magna, pronunciandi.

DE ORDINE BEL.

BEGLERBEG.

BEGLERBEG, hic omnium Ducum Dux est, hoc est summus militiæ Princeps, seu summi Principis locum tenens. Sunt autem duo Beglerbeg, & imperant illis qui uocantur Szantsakbegler, Vnus in Natolia in ciuitate Galatiæ Cutheia. Alter in Romania, in ciuitate Rascianorum, quam Sophiam adpellant, commoratur.

TEPH.

LI TURCICI.

TEPTHEDAR.

TEPTHER ipsorum lingua librum significat, in quo rationes & calculationes conscribuntur. Inde Tephtedar nomen habent. Sunt Quæstores seu Thesaurij, unus in Romania, alter in Natolia. Rationem habent omnium prouentuum totius anni per totum Imperium Turcicum, omniumq; redituum & expensarum. In aulis Principum sunt in magna autoritate,

IEREYS,

IEREYS. Princeps militiæ naualis, bellicę maritimi, qui semper ex numero Szantsfaktorum aut præfectorum, qui Calliopolí præfunt, eligitur. Potestatem habet nauium trecentarum, quæ omnes gubernantur uelis.

MODE.

LI TVRCICI.

MODERIS.

MODERYs, sunt homines docti in
Mahometi constitutionibus, sapientes &
exercitatissimi, Ideoq; omnes hoc nomine
appellantur.

MVHTH,

MVTHI, sunt Iurisperiti, ex quibus unus tanquam præcipuus legis doctor, eligitur, cuius decisionem non licet cuiq; retractare. Si quæ difficiliora loca in legibus inciderint, de illorum interpretatione isti consuluntur.

CAN.

LI TVRCICI.
CANCELLARIJ.

Plurimi sunt scribæ in aulis Turcico-
rum Principum, diuersis tamen linguis ac
literis utuntur. Nam in Turcia, literis &
sermone proprio scribunt & loquuntur. In
Græcia & Italia Græco, in Pannonia uerò
& Moldauia, Rasciano sermone & pictura
utuntur in scribendo. Scribas autem omnes
Turci uno nomine Iazici appellant.

SPAHL

DE ORDINE BEL.

SPAHIUOGLANI.

SPAHI ipsorum lingua nobilem, OGLAN uero puerum aut filium significat. Inde Spahioglaní nomen habent, & sunt præcipui Equites in exercitu Turcico, educati in horto Imperatoris, eiusdemq; filij appellantur. Ex horum numero Szant-fakbegler, deinde & Legati eliguntur. Numerus eorum millenarium complet, induti uestimentis splendidis & preciosis, à dextro latere Imperatoris equitant. Quilibet eorum septem aut octo milites sub se habet.

SOLVPH.

LI TVRCICI

SOLVPHTHARI.

SOLVPHTHARI, Hñ una cum Spahioglanis educantur, pariq; potestate & dignitate pollent. Eorum quoq; numerus est millenarius, Ornatissimis & preciosissimis uestibus induti, à sinistris Imperatoris incedunt.

C CAPI

CAPICI lingua Turcica portam significat. Inde Capici nomen habent. Sunt enim Ianitores seu custodes portarum Principis, qui magni æstimantur, & præcipua dignitate ornantur. Ex cohorte Ianitzarorum deliguntur. Eorum sunt quadringenti.

LI TVRCICI.

VLVFAGI.

VLVFAGI, sunt mille equites sic appellati, delecti ex numero Ianitzarorum, aut ex præcipuis militibus Bassarum, qui fidelitatem & suam uirtutem, egregio ac memorabili aliquo facinore declararunt. Tertium ordinem post Imperatorem Turcicum obtinent.

C 2

CARL

DE ORDINE BEL.

CARIPICI.

CARIPICI, & isti sunt Equites, numero mille. Vt autem Equi eorum sunt celeres & ueloces: Ita ipsi quoque mira audacia & celeritate sunt præditi. Arcu & sagittis, hastis, clypeo, & curuis gladijs utuntur, seseque armant. Stipendia habent copiosa.

SOLAK.

LI TVRCICI.

SOLAKHI.

SOLAKHI, sunt milites præcipui & electissimi, Deliguntur enim & hñ quoque ex numero Ianitzarorum, qui artem eiaculandi sagittas admodum callent, hñsq; emittendis præ cæteris, quam rectissimè, exercitati & assuefacti sunt. Numero sunt septingenti, quorum officium est, sagittis neruo apposis Imperatorem circundare, eiq; aduigilare.

C 3 IANIT.

DE ORDINE BEL-

IANITZARAGA.

IANITZARAGA. Hoc nomine dux Ianitzarorum appellatur, qui sub se habet uiceduces, quorum alij imperant militibus mille, alij quinquaginta. Sunt praeterea centuriones, decurionesq;. Sub horum potestate reliqui Ianitzari quietissime uiuunt.

IANIT-

IANITZARI.

IANITZARI, sunt pedites numero duodecim millia, præstantissimi, exercitatissimi & fortissimi milites, quorum fidelitati Turcicus Imperator, præcipuè sese committere & credere solet. Longis bombardis utuntur, ex quibus celerrimè globos eiaculantur, & rem attingunt, ad quam emittunt globos.

DE ORDINE BEL-

BESLIE.

BESLIE, sunt etiam milites exerci-
tati & celebrati, qui mirabiles suæ fortitu-
dinis uirtutes ediderunt. Quilibet eorum
quinque militum stipendia accipit. Eorum
fere quadringenti sunt.

MVTA.

MVTAPHARAKH.

MVTAPHARAKH, sunt filij magnorum Principum, ministri Imperatoris, ampla fruuntur libertate, nullum onus sustinent, præterq̄ quod Imperat: Turcico astant, eum obseruant & comitantur.

С 5

CZAVSL

CZAVSI.

CZAVSI, Clauas in manu gestant, exercitum ordinant & dirigunt. Principi præeunt in exercitu, eiq; uiam præparant, sicut infra rursus dicitur. Sunt eorum trecenti. Horum opera Turcicus Imperator uti etiam solet in legationibus.

GIM.

LI TVRCICI.

GIMLIE.

GIMLIE milites præcursores sunt, qui uelocissimos equos habent, ac cum necessitas postulat, magnum spacium una nocte absoluere & conficere possunt. Sunt loriceis circumdati, clypeo, hastis, & curuis gladijs pugnant,

ALCAN-

DE ORDINE BEL.

ALCANTZI.

ALCANTZI, Equites infimi ordinis, sunt crudelissimi uastatores & depopulatores, qui cum in bellum solummodo commodi sui causa proficiscantur (nihil enim manubiarum aut prædæ ab his repeti solet) igni ferroq; cuncta uastant. Magna est eorum multitudo, nam excedunt numerum triginta millium.

MEK.

LI TURCICI.

MEKHTER.

MEKHTER, ministri Principis Turcici sunt, qui ad expurgandas & ornandas domos Turcici Imperatoris sunt destinati, Tapetiorum & aulæorum curam agunt. Hæ tentoria custodiunt Imperatoris, quando in bellum proficiscitur Imperator Turcicus.

ASAPPI.

ASAPPI.

ASAPPI pedites sunt in emittendis sagittis peritissimi, missi a ciuitatibus Turcicis, ut tempore belli auxilia prestent Turcico Imperatori, singuli eorū singulis mensibus, ternos aureos Turcicos, pro stipendio accipiunt.

DE TVRCARVM
MORIBVS EPI-
TOME,

BARTHOLEMAEO GEOR-
gieuiz Peregrino Autore.

IOANNIS GOTTSCAL-
CI BRABANTINI POETÆ LAV-
REATI IN LAVDEM AV-
TORIS.

Quod uarios homines, uarias quod uiderit ur-
Neritij nomen notaq; fama dabis. (bes
Raptus at à Turcis in uincula Bartholemaeus:
Neritio errauit per loca plura duce.
Hic Asianorum, atq; Arabum distractus in oras,
Quæ tulit est testis dira uexila comes.
Ille Ithacen inter iactatus, & Ilion inter,
Clarius ingenio est factus Homere tuo.
Hic maris, & terræ discrimina maxima sensit:
Ille sed expertus, sola pericla maris.
Quid multa? hic dignus quem laudet Musa Ma-
Meonij uatis dignus & ore boni. (ronis:
PIO

P I O E T C H R I S T I A
N O L E C T O R I B A R T H O
lemeus Georgieuz Peregrinus Hie-
rosolymitanus S. D. P.

ÆVA DISCORDIA, ET
Principum nostrorum intesti-
na bella hoc mihi Peregrino
pepererūt Christiane Lector,
ut omnibus bonis spoliatus,
catenis uinctus, per aspera atque lubrica
Thraciæ, Asiæq; minoris loca, ut iumentum
aliquod, oppidatim, uicatim, & plateatim
uenum ductus: ad grauissima, uariâq; rusti-
ca negocia septies uenundatus: ibiq; sub
Turcica ac rustica ferula & aspera discipli-
na, in fame & siti, in frigore & nuditate sub
dio cubans, gregem ouium armentaq; pa-
scere, agriculturam exercere, equos curare,
militiæq; artem discere compulsus sim. Vn-
de capta fuga, glandibus, herbis agrestibus
earumq; radicibus amaris, modico sale con-
ditis uictitans, in solitudine arctico polo
duce errans, inter uoracissimas feras uersa-
tus sum. Hellesponticum mare, trabibus
funè colligatis, trañcere conatus sum, tan-
dem captus, ad herum reductus, manibus ac
pedibus ligatus, in terram prostratus, fusti-
bus duriter cæsus, postea ad mangones at-
que

N V N C V P A T O R I A

que lanistas uenum reiectus: ita ut tredecim annorum spacio, aduersæ fortunæ fluctibus agitatus, sub Imperio Turcanū multas miseras, calamitates, afflictiones, & persecutiones pro fide Sancta Catholica experiri, patiq; coactus sim.

Qui quum illa magis compendiosa uia, hoc est per Thraciam, tantam tyrannidem, grauissimam seruitutem, & crudelissimam infidelium afflictionem effugere nequiuissem, alia uia uidelicet antarcticum polum uersus, per Caramaniæ, ac Syriæ deserta & periculosissima loca fugiens:

Per uarios casus, per tot discrimina rerum,

In terram sanctam, ad fratres Diui Francisci Hierosolimæ in monte Syon habitantes, perueni. Inde post cursum unius anni, quasi à mortuis (Diuina uoluntate) fuscitatus, illiusq; uoracissimi & insatiabilis draconis orco, & faucibus ereptus, eiusq; tormentis, & supplicijs liberatus, fratribus meis Christianis, illarum pœnarum certissimus nuncius ueni: ut dignam suorum scelerum, atq; errorum pœnitentiam facerent, ne & ipsi in eum tormentorum, ac cruciatuum locum ueniant: ut etiam intelligant, quo in odio

D esse

N V N C V P A T O R I A .

esse debeant hi, qui Christianum gladium, nostrarum miseriarum futurum uindicem, iam ante tot secula, tam fidelium, quàm etiam infidelium, prophetico ore prædictum, & ad illud Sathanæ regnum destruendum & demoliendum prædestinatum, ab hac sanctissima & diu desiderata expeditione, remorantur.

Quum igitur post terræ sanctæ peregrinationem, occidentalium quoq; partium, loca uisitando, illarum crudelitatum tragedias, leuiter delinearẽ, nec non alia, quædam quæ aut quotidiana conuersatione, & experientia longoq; usu, in aula & militia Turcarum Imperatoris existens didiceram, uel quæ doctiores & sapientiores eiusdem, legere, seu recitare audiueram, uel à senioribus (olim dicta aut lecta) ratiocinari intellexeram, memoriæq; commendaueram: singula breuiter, ac fideliter in diuersis locis, & diuersis temporibus conscripta, particulatim diuulgasse, & postea à me diuulgata, per doctos probosq; uiros in uaria idiomata traducta, & publicata comperissem, eaq; necessaria, & quodammodo utilia, & grata lectoribus perspexissem, omnia in unum fasciculum collegi: nunc uerò in meliorem

EPIST: NVNCVPAT.

liorem formam redacta, tibi ea optime ac
Christiane Lector legenda offero.

Tu igitur exemplo CHRISTI saluato-
ris (qui illius pauperulae uiduæ munuscu-
lum offerentis, tot Principum preciosis
muneribus prætulit) hoc exiguum
munusculum afflicti peregrini,

æqui boniq; consulere ue-

lis. Vale. Romæ L-

dibus Septem-

bris,

M. D. LII.

D z

DE

DE TVRCARVM
RITV ET CÆREMO-
NIIS CAPITVLVM.

Et primo loco de Templis, seu
Meschitis eorum.

HABENT Tempa satis ampla, &
sumptuosa, ipsorum lingua *Meschit*
appellata, in quibus nullas prorsus imagi-
nes uidi, præter hæc uerba inscripta Arabica
lingua, uidelicet, *La Illah Illelah, Mehemmet,*
Iresul, Allah, Tanre Bir Pegamber Hach : id est,
non est Deus nisi unus, Mehemmet autem
propheta eius : Creator unus, & prophetæ
æquales. Vel hæc, *Fila Galib Illelah*, id est,
non est fortis sicut Deus. Deinde conspici-
tur magna abundantia lampadum ardentium
oleo, totum Templum dealbatum, pa-
uimentum storeis stratum, ac desuper tape-
tis ornatum. Circa Templum turris miræ
altitudinis, quam eorum sacerdos tempore
orationis ascendens, uoce alta, digitis in au-
res infertis, hæc uerba ter repetit *Allach Hech-*
ber, id est, Deus uerus unus. Audito clamo-
re conueniunt in Templum nobiles & oci-
osi, tantum deuotioni astricti. Deinde præ-
dictus Sacerdos descendens orat cum illis,
idq;

RITV ET CÆREMO:

idq; ex officio facere debet quinquies inter diem & noctem. Quicumq; uerò ueniunt ad orationem, debent abluere manus, pedes, & pudenda: postremò ter spargunt aquam super capita, recitando hæc uerba, *Elhemdù Lillahi*, id est gloria Deo meo. Deinde, exuris calciamentis *Palsmagh* dictis, ijsq; ante ianuam Templi relictis introeunt, alij nudis pedibus, alij habentes munda calciamenta *Mesth* uocata, quibus non palpant terram. Fœminæ nunquam congregiuntur cum uiris, sed seorsum certo in loco, prorsus abstruso, à uirorum conspectu, & auditu: ipsæq; rarius Templum frequentant, ut tempore *Bairam* paschatis, nonnunquam diebus ueneris, quæ *Gsumaagun* eorum lingua uocatur, orâtq; ab hora nona noctis usque ad duodecimam, ut puta mediam noctem: atq; inter orandum corpus continuo agitato, & uociferationibus mirè affligunt, ut sæpius uiribus & animo defectæ, in terram pronæ concidant, & si aliqua ab eo tempore se grauidam senserit, spiritus sancti gratia imprægnatam esse affirmat. Cumq; pariunt, ab ipsis nati *Nefes Oglu*, id est, Animæ, uel Spiritus sancti filij appellantur. Ita mihi narratum est à pedissequis earum: nam nec ipse uidi, nec aliquis uirorum huic spectaculo

CÆREMONIIS,

interesse potest. Virorum autem orationibus cum hero meo sæpe interfui, quibus mos hic est. Inter orandum pileos suos (qui *Tfalma* illorum lingua uocantur) non deponunt, sed summis digitis attingunt, quasi eleuaturi, genibus incumbunt, & terram sæpe deosculantur. Christianorum eorum sacris interesse nepharium putant, credunt enim ab hominibus (ut ipsi aiunt) illotis, sua templa contaminari, quippe Christiani non usurpant illorum more frequentia lauacra. Ibi Sacerdos illorum suggestum ascendit, ac ad duas circiter horas concionatur: peracto sermone ascendunt duo pueri, qui cantando suas preces pronunciant. Peracto eorum cantu, incipit Sacerdos cum toto populo submissa uoce cantare, quassando corpus in latus, nihil aliud præter hæc uerba, *La illah lellah*, id est non est nisi unus Deus, sic mediâ ferè hora personat, ac mouetur. Huiusmodi autem oratiões, et cæremoniæ, ut cantus, prædicatio, non fiunt singulis diebus, nisi tempore Quadragesimali & die festiuo, utputa die Iouis, ab hora nona noctis, usq; ad duodecimam. Et ipsa dies Veneris, à quibusdam religiosissimè colitur.

DE QVADRAGESI
ma eorum.

HABENT etiam Quadragesimam sua lingua *Orutz* appellatam, ieiunantes unum mensem, & unam hebdomadam singulis annis, at non semper eundem, sed si (uidelicet hoc anno) ieiunauerint Ianuari-um, sequenti Februarium, pergentes serie, ita ut duodecim annorum decursu annum, & duodecim hebdomadas loco decimæ offerant Deo. Cum ieiunant, toto die nihil gustant, ne panem quidem, aut aquam. Deinde uisa stella, licet illis omnia manducare, præter suffocatum, & porcinas carnes. Suffocatum ab eis, *Murdar*, id est, cadauer siue immundum, & porcus *Domutz* uocatur. Quadragesima peracta, Pascha celebrant, eorum lingua *Bairam* uocatum, magna cum solennitate per triduum, oblinentes ungues manuum & pedum certo ceromate ab eis *Chna* appellato, quod ungues rutilos efficit: eadem quoque tinctura caudas equorum & pedes imbuunt, hic color tenacissimè heret, nec ablui, aut extergi potest: quamobrem nisi noui à radicibus ungues exierint, semper rutilantes apparent, sed de manibus frequenti lotionem potest deleri.

DE TVR. CEREMON:

Mulieres non solum ungues, sed & manus, atque pedes illo ceromate imbuunt.

DE CIRCVCNCL SIONE.

VTuntur circuncisione eorum lingua *Tsuneth* dicta, non octaua die more ludæorum, sed quàmprimum natus septimum aut octauum annum exegerit, sermonis iam peritus: idq; ipsis mysterium est, propter uerba confessionis, quæ ante circuncisionem requiruntur, erecto pollice manus *Parmach* dicto, hæc uidelicet, quæ supra ostendimus in templis descripta. Puer ob id non defertur in templum, sed in domibus parentum circunciditur. Huic solennitati sæpe interfui, quæ ita se habet. Primò conuocatis amicis ad conuiuium, quibus satis delicata parantur fercula, ex omni genere carniū, quo ipsis uesci licet, & passim (ut apud ditiores) bos cæditur, in hunc excoriatum & exenteratum includunt ouem, in qua gallinam, & in illa ouum, quæ integrè assantur ad splendorem illius diei. Deinde inter epulas tempusq; cœnæ adducitur puer circuncidendus, cuius medicus illius artis glandem reteggit, & replicatam pellem

lem forpiculis apprehendit : deinde quò metum adimat puero, ait se in proximum diem circuncisionem peracturum, atque ita discedit : mox simulans, quasi omisſum aliquid eſſet, quod ad præparationem attinet, ex improviſo præpuſium abſcindit, uulneri parum ſalis, & bombafini apponens, iam uocabitur *Muſulman*, id eſt, circuncifus. Et die circuncifionis non induntur illis nomina, ſed ipſo die natali, quo in lucem eduntur, quæ talia ſunt, & primo Regum, ut *Suleiman*, Solomon interpretatus. *Sultan Scelim*, id eſt princeps pacis. *Murath begh*, id eſt, deſideratus dominator. *Muſtafa* & ſimilia. Ducum, *Pirim*, *Hairadon*, *Hader*, *Ebrahim*. Dominorum humiliòris conditionis, quemadmodum ſunt *Spahalar*, *Sauſlar*, *Eminler*, *Behram*, *Memmi*, *Mehemmet*, *Alli*, *Ahmat*, *Tcielebi*, *Paiazith*, *Chatsun*, *Huſceref*. Cæteris omnibus, *Muſa*, *Ionutz*, *Schender*, *Perhat*, *Ferro*. Captiuorum ac ſeruorū maiori ex parte *Seremeth*, quod nomen ſignificat audacem, atque uelocem. Poſtea continuato trium dierum conuiuio, circuncifus ducitur in balneum, cum maxima pompa. Cum redit domum, ducitur per conuiuas, qui parata illi munera offerunt : Alij uestes ſericæ, alij ciphos argenteos, alij pecunias, uel

DE TVRCARVM.

etiam equos. Mulieres quoque indusia, sudariola, & alia huiuscemodi. Iuxta uoluntatem & opes unusquisque conuiuorum donat. Fœminæ non patiuntur circuncisionem, sed tantummodo iam dicta uerba confitentes, *Musulman* efficiuntur. Si autem ex Christianis quispiam sua sponte confesso Mehemmeto circuncidi se patiatur, quod sepe contingit, propter grauissimum iugum, & onus tributi, talis ducitur per omnes uicos atque plateas ciuitatis, summo cum honore, & gaudio populi sonantium tympana: ipsi quoque dantur munuscula, postea immunis efficitur à solutione tributi, *Harracs* eorum lingua appellati. Et cupiditate huius lucri, multi Græci, quos *Vrumlar*, & Albani, quos *Arnautlar* uocant, circunciduntur. Si quis ui compulsus, ut puta qui Musulmannum feriret, uel uituperio afficeret, aut Mehemmetum blasphemaret (quod uidi Episcopo cuidam Græcorum sectæ, contigisse) circunciditur, illi nihil datur: à tributi tamen solutione liber erit, sicut & cæteri *Musulmanlar*, id est, Circuncisi.

DE SACERDOTIBVS EORVM.

Sacerdotes uerò, illorum lingua *Talismanlar*

CÆREMONIIS.

manlar uocati, parum uel nihil differunt à laicis, nec etiam à proceribus cæremoniarum, (quales apud nos sunt Episcopi) nec magna in ipsis doctrina requiritur, satis erit si Alcoranum, & Mussaphum nouerint legere. Illi autem qui etiam interpretari secundum textum nouerint, peritissimi habentur: quoniam non uulgari lingua Turcica, sed Arabica à Mehemmeto sunt tradita, quòd nephas esse putant, si uulgari lingua interpretata describerentur. Eliguntur isti Pontifices à populo, stipendium autem a Rege pro labore accipiunt: Vxores habent, & habitum ut seculares. Si stipendium non sufficit propter multitudinem liberorum, mechanica tractant, ac libero etiam homine digna attingunt: præficiuntur scholis, aut libros describunt. Apud illos sanè nullos uidi typographos, sed chartam optimè parant, Alij alium quæstum faciunt, ut sartoris, sutoris, & similia.

DE MONACHIS

NON desunt illis Monachi *Deruislar* uocati, uarij quidem ac imprimis triplicis ordinationis. Primus ordo talis est, qui nihil proprij habentes, quasi nudi incedunt, præter pudenda pellibus ouinis tecta: & tempo-

tempore frigoris ad cooperiendum dorsum
 similiter pelle utuntur: latus, manus, pe-
 des, & caput nullo prorsus tegunt uestimen-
 to. Exigentes Eleemosynam tam à Chri-
 stianis, quàm à Turcis, *Alahici* petentes,
 quod significat, propter Deum. Hi deuora-
 ta herba *Maslach* uocata, in rabiem aguntur,
 adeò ut per pectus totum in transuersum
 uulnus ducant, itidem per brachium uel
 nullo dolore dissimulato, & fungum arbo-
 rum incensum capiti, pectori, manui super-
 positum non remouent, donec in cineres re-
 soluatur.

Aliud genus uidi, qui incedunt pertusa
 uerpa, siue mentula, & incluso annulo æreo
 ponderis trium librarum, à coitu disclusi,
 ob seruandam castitatem.

Tertium genus rarò egreditur, sed ma-
 nent die noctuq; in templis, habentes in an-
 gulis templorum tuguriola, sine calciamen-
 tis, uestimento, discoperto capite, nihil ge-
 stantes, præter unam camisiam, multis die-
 bus ieiuni, orantes, ut Deus ipsis futura re-
 uelet, quos rex Turcarum bel-
 lum moturus consulere
 solet.

DE REVERENTIA, quam exhibent Machometi tra- ditionibus.

TAntam reuerentiam Turcæ Machome-
ti traditionibus & statutis præstant,
ut non solum Deum (quod nostris ple-
runque accidere) non blasphement, imò
schedam quomodocunque scriptam in ter-
ra iacentem si reperierint, erectam, & sæpius
deosculatam, in rimam aliquam parietis po-
sitam, obstruunt : dicunt peccatum esse, si
literæ quibus nomen Dei & lex Machometi
describuntur, pedibus conculcentur. Et ne-
mo audet Christiano, uel alterius fidei seu
religionis homini uendere Alcoranum, aut
alia eorum scripta, ne abiecta palpentur pe-
dibus, uel immundis manibus contrecten-
tur, alioquin capitis pœna plecterentur,
Quare in hac re nobis profectò meliores di-
ci possunt.

DE SCHOLIS

IPSORVM

HAbent quoq; loca ad instituendum
Ochumachgirleri eorum lingua appel-
lata, & suos Doctores quos *Hogfialar* uo-
cant, tam masculos, quàm feminas, separa-
tim

tim tamen instituunt, masculi masculos, & foeminae foeminas, Astronomiam, Philosophiam, Artem poëticam. Inter discendum clara uoce clamantes, ad latus corpora mouent. Musicam non norunt artificialem, sed fingunt carmina ad praescriptas regulas, quae ita se habent. Quodlibet carmen undecim debet complecti syllabas. Placuit itaque exempli gratia haec pauca inserere.

CARMINA AB IPSIS
BETHLER DICTA.

Birechen bes on eiledum derdumi
Iarà dandam istemiscem iardumi
Terch eiledum zachmanumi gurdumi
Ne ileim ieniemezum glunglumi.

Sunt enim carmina amatoria, Dæ ipsorum lingua *Afsih* uocatæ, id est, Dæ amoris, quorum interpretatio hæc est de uerbo ad uerbum.

Birechen, id est, ex una. *bes*, id est, quinque. *on*, id est, decem. *eiledum*, id est, feci. *derdumi*, id est, tribulatione mea.

Iarà dandan, id est, à creatore. *istemiscem*, id est, postulauit. *iardumi*, id est, auxilium.

Terch eiledum, id est, neglexi *zachmanumi*, id est,

CÆREMONIIS.

id est, patriæ meæ. *gurdumi*, id est uisitationem.

Ne, id est, Quid. *ileim*, id est, faciam. *ieniemezum*, id est, non possum uincere. *glun-glumi*, id est, mentem meam.

DE MATRIMONII CONTRACTIONE.

Matrimonium eorum lingua *Eulenmech* uocatum, tale est. Coeunt nuptiæ sine iuramento, accipiunt plane indotatas, propemodum emere coguntur, contrario (quàm olim apud Romanos) more, ubi gener emi solebat, non nurus. Nihil habet sponsa in corpore cultus uel ornamenti, quod non cogatur à soceris redimere. Diuortium apud illos faciunt improbi mores, uel infœcunditas: cognoscit de istis rebus iudex ipsorum. Inter seruos emptos etiam matrimonium permittunt, sed geniti ex illis uernæ fiunt.

DE PEREGRINATIONE ILLORVM.

Peregrini, eorum lingua *Hagsilar* appellati, loca ab ipsis sancta habita inuisunt, uide-

DE TVRCARVM

uidelicet *Mecham*, *Medinum*, ut nostri Hierosolymam, ibi aiunt Mehemmetum obiisse: sed non minus quæstus gratia quàm religionis & deuotionis. Ibi uiso calciamento *Tsaroch* uocato, quod inauratum solummodo à testudine templi pendet, coemptis subtilissimis telis, *Chumas* dictis, in patriam regrediuntur magno cum lucro. Et cum redierint, alij uectant deuotionis gratia aquam in utribus plateatim, idq; obujs siti-entibus gratis offerunt, alij rem suam agunt, & si qui in itinere pereunt quocunq; modo, etiamsi non ueniant *Mecham*: nihilominus in peregrinorum numero habentur.

DE MIRACVLIS

Machometi Mecheę factis, & quę modernis quoq; temporibus, aiunt eum facere.

Nescio miraculane uel miraculosas nugas potius dicam, quæ sunt scripta in eorum libro *Mehemmedini* dicto. Aiunt enim, quod sibi etiam persuasum habent, quòd cum Mecha extrueretur, Deum per Machometi preces montibus iussisse, ut lapides ad ædificandum *Mecham* quisq; adferret: cumq; quisq; montium decimam lapidum

C Æ R E M O N I I S.

pidum attulisset, & ex his Mecha extracta, & completa fuisset : quidam mons *Araphat dagh* dictus, quum cæteris, ex longinqui-
 ribus partibus ueniens tardior esset, & Me-
 cham extractam uidisset, cognouissetq; e-
 ius lapidibus opus non esse, cœpit flere a-
 mare. Quem quum Machomet flentem
 uidisset causamq; eius doloris intellexisset,
 dixit : Esto bono animo, inquit, & noli tri-
 stari, sed depone in eo loco, illi demonstra-
 to, decimam tuam : & quisquis super eum
 lapidem non orauerit, illius peregrinatio
 inutilis, ingrataq; fiet. Et percussit Macho-
 met lapidē pede, & eduxit ex illo aquam ad
 potandum inutilem, imposuitq; illi nomen
Abzemzem sui, id est, purificationis aqua, ex
 qua omnes eorum peregrini in uasculo se-
 cum domum deferre solent : & dum quis-
 piam eorum moritur, uestimenta quibus
 cadauer ab eis inuolui debet, ea aqua asper-
 guntur in remissionem omnium scelerum
 eorum.

Dicunt etiam, quod nemo potest Mecha-
 am uenire, quin aduentus eius Machometo
 sit cognitus, qui postea custodibus (qui
 omnes sunt eunuchi) per eum reuelatur : &
 si talis *Hagij*, id est, peregrinus raptor fuerit

E aut

D E T V R C A R V M

aut sceleratus, seu Christianus, uel alterius religionis homo, dicti custodes prohibent illi Mechem ingressum. Cæterum cadauer eius ibi non est, ut quidam aiunt, sed forma imaginis in muro templi, persona Machometi impressa : illam deosculantur, & ita domum redeunt. Talia enim sibi mendacia loco miraculorum illi infideles per Machometum habent persuasa: & multo magis ridiculosa, quæ profectō pudet me hic adferre. Velim tamen ut generosus lector interrogaret aliquem Turcarum, si ita sese res habeant, tunc affirmabit peregrinum meram ueritatem narrare.

D E E L E E M O S Y N A E O R V M.

HAbent xenodochia *Imareth* appellata, Hex testamento Regum condita, ubi datur cibus pauperibus atque peregrinis, sed alibi alius. Sunt qui dant orizam *Pirrinctis Tforbà* dictum cum carnibus : alibi *Boghdais*, qui fit ex tritico, pro obsonio: additur panis satis magnus : potus quem præbent est aqua. Cæterum pernoctandi ibi aut dormiendi locus nulli conceditur, sed habent alium pernoctandi publicum *Charuatfanrie*,
ubi

CÆREMONIIS.

ubi gratis recipiuntur hospitio: non habent tamen lectos, sed in fœno uel stramine sub tecto dormiunt.

DE VICTIMIS EORVM.

Immolant etiam uictimas, sed plerunq; uotiuas *Chorban* tam Turcica quàm Arabica linguis uocatas, in morbo enim aut periculo ouem uel bouem, pro cuiusque opulentia in, certis locis se sacrificaturos promittunt, uoti deinde uictima non comburitur in holocaustum, ut Iudæis mos est, sed mactato animali, cutis, caput, pedes, & quarta pars carnis sacerdoti præbetur, altera deinde pars datur pauperibus, tertia uicinis.

Cæteras reliquias ipsi uictimatores sibi, & comitibus parant ad uescendum, neq; tenentur uoto, si è morbo uel periculo erepti non fuerint. Omnia enim illorum conditio nalia sunt: dabo si dederis. Similis etiam apud Græcos & Armenios, & cæteras nationes Asiaticas Christianæ religionis cultus obseruatur.

DE LEGATIS ET TESTAMENTIS.

D E T V R C A R V M

SI quis ex Musulmannis moriens testamentum condere constituit, talia ferme legata fiunt, adhibitis amicis & uicinis: ut aut riuos deducere ex longinquis partibus ante aliquod hospitale, aut templum, siue in locum aridum, qui frequentatur ab hominibus *Hairitfi*, id est, pietatis gratia, *Gnianitfi*, id est, pro anima. Alij captiuos, & emptitios seruos legant liberos faciendos. Mulierculæ autem (ut hoc genus præ cæteris superstitiosum est) legant pecuniam militibus, pro certa cæde Christianorum, Id putant magnò ad salutem suæ ipsarum animæ prodesse. Reges uerò templà, hospitalia, extruenda constituunt, & alij si qui sunt potentes.

D E C Æ R E M O N I I S D E F V N C T O R V M.

VBi quis moritur ex ipsis Musulmālaris masculus, tunc masculi funus curant: si foemina, foeminæ. Abluunt cadauer, ac nitidissimis lineis induunt, postea efferunt extra urbem in locum aliquem: nephas enim est in templis sepelire. Procedunt cæroferarij cum candelis Monachi illorum, subsequuntur sacerdotes cantillantes inter-

rim

CÆREMONIIS.

rim, donec ad sepulturæ locum perueniant. Quòd si pauper fuerit ille defunctus, pro laboribus religiosorum plateatim collectæ pecuniæ solent illis offerri.

DE ÆDIFICIO SE- PULCHRI TVLBE DICTO.

Conditorio superædificatur (utputa Re-
gio) templum, ipsi enim Reges in urbe
sepeliuntur: Diuitem & pauperum instar
altaris in eam altitudinem, ut bestię insul-
tare, aut locum conspurcare non queant.
Sæpius eò cum luctu redeunt, & inferias ci-
borum monumento superposito, panes, car-
nes, caseum, oua, lac, nouendialis cœna, mo-
re Ethnicorum, pro anima defuncti deuo-
ratur à pauperibus, aut auibus cœli, & for-
micis. Dicunt enim æquè gratum esse Deo,
offerri eleemosynam tam brutis egentibus
quàm hominibus, cum ob amorem Dei of-
fertur. Multos uidi, qui auiculas reclusas,
data pecunia ualoris auiculæ, euolare iusse-
rint, alios panem piscibus in flumen pro-
ijcere amore Dei, dicentes se pro tali
pietate erga egentes mercedem
amplissimam à Deo conse-
cuturos.

DE TVRCARVM
DE MILITIA
EORVM.

HAbent omnes unum Regem qui illo-
rum uocabulo *Huncher Othmanlardan*
Sahitsultan Suleiman, modernus ita appella-
tur ab eis, id est, Imperator ex Othomanis
Sahi princeps Solomon, qui nunc habet fi-
lium primogenitum uiginti (uel circiter)
trium annorum *Mutstafa* uocatum, excel-
lentem suos antecessores tyrannide, atque
crudelitate, sæpe insidiantem patri, ut si quo-
modo posset illum occidere, ob libidinem
domini. Sed quomodo à patre interfe-
ctus sit, in fine huius libri dicetur.

Habet Rex sub se duos duces siue Satra-
pas *Tfangiach Begler* uocatos, Europæam &
Asiaticum, quibus subsunt præsides mino-
res *Timargilar* dicti, quorum imperijs pa-
rent milites ordinarij, qui si cessant dum ad
expeditionem euocantur, suspendio pœnas
luunt. *Bassalar* qui interpretantur capita,
plures sunt: ñ propter consilium semper Re-
gem comitantur. *Sulihdarlar* quoq;, qui
sunt stipatores corporis illius, semper post
tergum eius succedere solent, unà cum *Ca-
pugt sibegler*, id est, cubicularijs. *Iazitgt sibeg-
ler,*

RE MILITARI.

ler, id est cancellarijs. *Eminler*, id est, tributum exactoribus, uidelicet puerorum, & pecuniarum. *Spahalar*, id est, leuis armaturæ militibus equestribus, multis *Vlachlaris*, id est, nuncijs: & alijs huiusmodi continuè aulam sequentibus.

DE CONDITIONE PROCERVM.

Nullus ex Satrapis possidet prouinciam aut ciuitatem aliquam iure hereditario, quam post obitum liberis uel suis successoribus possit relinquere sine consensu sui regis. Sed si aliquis Ducum, uel principum certas possessiones cupit habere, id illi conceditur hac conditione: Initur ratio precij, & redituum illarum possessionum. Cognoscit & Turca, quot milites ali annuo illo censu possint, tunc satrapa illi cogitur habere illum numerum militum semper promptum, ad omnia imperata, alioqui capite plectitur: Nihilq; eum à belli comitatu potest excusare, quàm sola aduersa ualētudo. Et si quando Turcæ placuerit eum priuare tali beneficio, in eius est libertate: si autem non deponitur, suum est usq; ad mortem. Post obitum, si successores defun-

DE TURCARVM

ſi pactum obſeruare uoluerint, admittuntur: ſin ſecus, alijs prouidetur. Si aliquando aliquis iſtorum procerum cum rege loquitur, oculos humi deſigit, non audens illius uultum contueri.

DE BASSIS, QVOS

Conſiliarios, ſeu Cancellarios, aut potius Secretarios poſſumus intelligere,

OMnes Baſſæ plerunq; ſiunt eunuchi (prout mihi narratum eſt cum eſſem mancipium cuiuſdam Conſtantinopolitani ſatrapæ) qui ſunt cæteris eius proceribus, exceptis Sangiachis, potiores apud Turcam, & omnes ferè ex raptis Chriſtianorum filijs in eam dignitatem prouehuntur. Nullus tamen eorum etiã ſi habeat filiam Turcæ in uxorem, ut Hruſtan Baſſa habet, donatur caſtello, pago, ſeu uilla, quod hæreditario iure poſſideat: ſed ſi in aliquam dignitatem effertur, illam uel ad mortem, uel donec Turcæ placet, habet.

DE OBEDIENTIA

quam Turcæ ſuo Regi præſtare coguntur.

Nemo

Nemo neque ex Ieniferis, uel Proceribus armatus, uel gladio accinctus, habet licentiam per ciuitatem incedere: nisi quum Turca uenandi aut orandi gratia palatium egreditur, & si qui sunt custodes ciuitatis aut officiales, baculos gestant: qui ubi litigantes, uel alteri iniuriam seu calumniam inferentes reperiunt, fustibus eos puniunt. Neque quispiam illi loquens, audet eius faciem intueri, sed in terram procidens deosculatis pedibus eius, fixis in terram oculis sibi loquitur.

Et dum Veredarios cum literis suis, ad aliquos rectores prouinciarum mittit, quorum equi in itinere ubi defatigati, & ueloci cursu lassii fuerint, facultatem habet Veredarius quoscumque in uia repererit, equis deſicere: qui si in itinere neminem offendit, ad Ciuitates, uel pagos diuertit, *Cadiam*, id est iudicem aggreditur, qui, si illi equum non inuenerit, ante ostium domus suae suspenditur, & hanc ab causam pauci equis, sed asinis utuntur. Et quum talis Nuncius ad eos, ad quos missus est peruenirit, a quibus honorifice exceptus, literis eorum Regis magna cum humilitate acceptis, & deosculatis, mandatis eius mira celeritate exequutis, di-

mittitur. Nemo ibi princeps qui illi contradicat, nulla Prouincia uel Ciuitas (ut fit apud nos) quę rebellet, nullus demum qui illum non timeat.

QVO PACTO TVRCÆ
VIRES DIMINVVNTVR.

TVrcarum Imperator ex æquo omnes Prouincias suis Proceribus, ea tamen conditione distribuit, ut eius Prouinciæ redditibus miles continue, tam tempore pacis quam belli alatur: nunquam vires occiso milite amittit, nisi amittat & prouinciam. Exempli gratia, si Imperator Turcarum nunc habeat quadringentos milites, quorum centum Hungariæ prouentibus sustententur, ibi amissa Hungaria amittit centum milites: si uero nullam amittit Prouinciam & totum amiserit militem, nihil amittit: quia in eorum loca etiam si plures cupit, inueniri facile possunt: non secus quam apud nos beneficia Ecclesiastica uel alia officia uacantia, facile possessorem inueniunt.

DE CONDICTIONE
CHAZILARIORVM.

Milites

R E M I L I T A R I.

Millites *Chazilar* uocati, strenui, & iure militari miro modo exercitati, qui in primo congressu lanceas frangunt cum aduersarijs suis, nulla prorsus armatura, præterquam clypeo, hasta, framea utentes more nostratum, ut puta lorica, galea : sed fractis hastis, euaginata framea, clypeo sese defendentes, uiriliter pugnant, semper capiti, manui aduersariorum insidiantes, aduersarios totis uiribus extinguere nitentes. Punctura autem gladij hostem, uel equum ferire, non laudi, sed ignominia ducitur apud eos.

Hi omnem uitam, & salutem in protectione *Fortunæ Deæ*, ipsorum lingua *Nafsup*, siue *Ctsutara* dicta, habentes, cuius apud omnes prouerbiū istud celebratissimum est: *Iaxilan Gelur Bassima*, quod ita potest interpretari linnua Latina, *Iaxilan*, id est scriptura : *Gerlur*, id ueniet : *Bassima*, id est capiti, quasi dicerent, quicquid die natiuitatis uniuscuiusuis *Fortuna Dea* capiti inscripsit, id euitare impossibile erit, etiamsi latitaue-rit in arce inexpugnabili. Horum enim gesta carmine in historijs descripta, ab omnibus recitantur, ut & cæteri eadem audacia (honoris & laudis studio exciti) fortiter, & intrepide hostem aggrediantur. Cæterum
pro

D E T V R C A R V M

pro qualibet uictoria talium, stipendia duplicantur, ita quod omnes prædicti equestres debent regem sequi, instructi his armis, lancea, framea, sagittis, claua ferrea: alij habent clypeos, alij non, & semper accipiunt stipendium, tam tempore pacis, quam belli.

D E O R D I N E P E D I T V M.

Primus ordo peditum est *Solachlarum*, id est, sagittariorum, tales utuntur arcu, sagittis, frameis, differunt pileis a lenitseris. Secundus ordo est lenitserorum, illi etiam habent arma similia *Tsolachlarum*, pro arcu tamen & sagittis *harcabuso* utuntur, & una securi. Tales omnes collecti a Christianis ibi degentibus sub tributo, uel abrepti circumcisi, in loco *Tsarai* dicto, educati, contra Christianos pugnant strenuissime, & habent satis exigua stipendia uictui: uidelicet alius quatuor, alius quinque uel sex nummos *Ahtse* uocatos, qui sexaginta Coronatum conficiunt: & hi sub poena uitæ non possunt equitare, nisi ægrotent. Reperiuntur etiam ex filijs *Turcarum* facti *lenitseri* quamplurimi.

Tertius ordo peditum *Azaplarum* est, quorum

RE MILITARI.

quorum finito bello finitur & stipendium: & sunt omnes filij Turcarum. Tales utuntur longiori hasta, framea, pileos habent rubros, uel alterius coloris ex panno, cum quatuor angulis corniculatis, *Tachia* dictis, & differunt a *Ienitseris* & *Solachlaris* uestitu atq; armatura: tales perfodiunt hostium equos in bello. Deinde aliud genus peditem ex *Vualachia* sectæ *Græcorum*, *Voinichlar* uocati, hi nihil aliud habent stipendij a *Turca*, quam quod immunes sunt a tributis solutione, & decimis. Tales tenentur ociosos equos Regis *Turcarum* proprijs sumptibus alendo, curamq; illorum gerendo, ducere tempore belli.

DE TENTORIIS REGIS TURCARVM.

CVM Constantinopolim relinquens *Turcarum* Rex ad bellum proficiscitur, duo usurpans tentoria, cognomento *Satorlar*, cum hodie alterum ad proximam mansionem figitur, ut ibi postero die recipiatur. Magnitudo tabernaculi tanta est, ut procul uisentibus urbs uideatur: proximo castrametantur Principes, & ambiunt Regis sui tabernaculum: deinde equites, qui uel singuli;

guli, uel terni tentorium habent. Etiam pedites habent propria tabernacula, id enim ex disciplina habent, ne quis sub dio cubet. Ituro exercitui stratores uiam faciunt, hinc inde collocantes acruos lapidum, uel strues lignorum, ad indicium uia, adeo ut ne in tenebris quidem facile erretur. Mouent se media nocte, & usque meridiem sequentis diei in agmine sunt.

Inter equitandum Rex in medio duorum Bassalarum cum illo colloquentes incedunt, quos praecedunt aliquot Ienitserorum ordinis milites in equis, ferentes candelas ardentes : & hoc fit tempore noctis obscuro. Deinde *Tsauslar*, id est, Capitanei, clauas habentes ferreas, undique cuspidatas, pellunt homines a conspectu Regis, ad iactum, uel cursum sagittae, ibi *Sulihtarlarum*, id est stipatorum copia, inter quos currus cynedis pleni, in usum Turcae, & Procerum. Subsequuntur & praecedunt iam dicti Duces cum maximo milite equitum, & peditem, & diuersae conditionis hominum, alij habentes stipendia, alij quaestus gratia & lucri, masculi tantum, nullas secum ducetes mulieres.

RE MILITARI.

DE VECTURA ANI-
MALIVM.

DEinde sequitur multitudo Camelo-
rum, mulorum, equorum (interdum
solent & Elephantes eorum lingua *Phil* di-
ctos, deducere) portantes victualia, tentoria,
& similia militi necessaria. Et ubi figitur
tentorium Turcæ, ibi iam singula suo ordi-
ne tanquam in urbe parari debent. Ibi lo-
cus Sartorum, Pistorum, Macellariorum:
alii parant epulas carnum omnium gene-
rum, qui si non potuerint habere carnes re-
centes, tunc exponunt ea quæ ab animalibus
uehuntur, uidelicet, panes bis coctos,
carnes siccas, *Pastarma* dictas, caseum, lac co-
agulatum. Sunt enim patientissimi famis,
fitis, frigoris.

Raro hospitantur in urbibus, sed in agris
sub tentorijs, circa scœnilia & riuos, maiorem
gerentes curam animalium, quam sui ipsorum,
paruo & satis uili cibo contenti, uide-
licet, dicto lacte coagulato aqua temperato,
& immisso pane, uel recenti, uel bis cocto,
serui pariterq; domini. Ibi silentium tem-
pore noctis magnum, adeo ut captiuos fu-
gientes negligant, ne clamor excitetur, ob
pœna

pœnam iniunctam : sed cum uadunt cubitum, & cum surgunt ad proficiscendum, omnes alta uoce clamant hæc uerba, ter repetentes, *Allah Allah Allahu*, id est, O Deus, ter repetitum.

DE IVSTITIA QUÆ EXERCETVR IN BELLO.

TAnta feueritas disciplinæ fit in bello, ut nemo militum ausit aliquid iniuste rapere, alioquin sine misericordia puniretur : habentur enim inter eos ordinarij custodes, siue defensores earum rerum, quæ in uia occurrunt militi, ut pueros octo uel decem annorum portantes uenales panes, oua, fructus, auenam & similia. Tenentur quoq; defendere dicti præfecti hortos fructuum circa uiam sitos, adeo, ut nec ipsi audeant unum pomum, uel huiusmodi simile, sine licentiâ possidentis carpere, alioquin & tales capitis pœnam luerent. Cum essem in exercitu Turcæ in expeditione contra Persas, uidi Tspahiam una cum equo, & ministro decollari, quod solutus equus arua cuiusdam ingressus fuerat.

RE MILITARI.

DE FESTO CELE,

BRANDO OB VICTORI.

AM TVRCÆ.

CVM renunciatum fuerit de uictoria, in omnem lætitiã sese effundunt ciuitates. Noctu autem sub primam facem, auspiciantur triumphalem istam festiuitatem, funalia cereæ tedæ, faces, ubiq; disponuntur: stragulis, aulæis, uestibus holosericis ædes uelantur, & uia, qua intraturus est Imperator Turcarum. Triumphum autem uerum reportat Constantinopolim, ubi continue residet, si non agit bellum in aliquas regiones. Legibus tamen tenetur tribus annis elapsis ipsemet suscipere expeditionem in regiones Christianorum, pro amplificatione regni, uel defensione,

DE VENATIONE

EORVM.

NVilla natio sub Sole tantum gaudet uenatione, quantum Turcica. Penetrant enim insequendo feras loca aspera & montuosa in equis, capientes diuersa animalia, & si animal extinctum à canibus suffoca-

F tum

tum fuerit, illa non uestuntur neque ipsi, sed nec Christiani inhabitantes illas regiones. Et si casu occidunt aprum, dant illum Christianis illarum regionum, quia Musulmanis prohibitum est uesci porcorum carnis.

DE OPERARIIS ET AGRICOLIS.

RUSTICI per seruos suos agros colunt, qui decimam dependunt suo Imperatori. Opifices uerò artibus mechanicis se sustinent. Qui ocium colunt, fame contabescunt. Mercaturam quoque strenuè exercent. Asiam minorem, quam nunc Natoliam uocant, Arabiam, Aegyptum peragrant, ad Venetos sese deferunt.

Balnea in singulis ciuitatibus habēt, ubi solenni more, bis, uel ter se lauant. Si reddunt urinam, mutonem siue mentulam lauant. Si uentrem soluunt, podicem abluunt: idem fit à mulieribus, quos sequuntur serui, uas aquæ plenum gestantes, masculum masculus, & foeminam ancilla. Et cum ex-

eunt

AGRICULTURA.

eunt lauatum, mulieres unguunt se quodam genere unguenti, quod post mediam horam pilos cadere facit, uiri ipsimet radunt mutones, nec quouis modo sinunt crescere pilos, sed singulis mensibus bis uel ter faciunt, tam masculi quàm foeminae: & maximè cum templa frequentant, alioquin ignibus (ut uiolatores sacri loci) traderentur. Habent etiam diuersos artifices, ut sartores, sutores, auri, argenti, & omnis generis metalli fabros, similiter carpentarios, pictores, lapidas, sed non tam subtilis & præstantis ingenij, ut in istis partibus nostris.

DE IUSTITIA APUD CIVES.

IUDICEM omnes habent eundem, tam Christiani, quàm Turcæ: ex Musulmanis tamen unum electum, qui ex æquo omnibus ius ministrare tenetur. Si quis occidit, ipse quoq; mortem subire debet. Si quis furatur, aut uiolenter rapiat, suspenditur.

Ut contingit Ienitsero cuidam, qui mulierculæ cuiusdam portantis in forum uenale lac ebiberat, non soluendo precium, cum accusatus coram Iudice negaret factum, pedibus sursum suspensus, chordaq; per medi-

DE TVRCARVM.

um ligatus, lac statim euomuit, atq; ilico iudicio strangulatus. Hoc me præfente in Damasco contigit, cum ex Armenia Hierosolymam proficiscerer.

Si aliquis adulterium commiserit, masculus in carcerem coniectus, post aliquot menses pecunia redimitur: & mulier uidelicet adulterata, super asinam uicatim & plateatim ducitur, flagris cæditur denudata, & lapidatur uiscera bouis in collo habens.

DE AGRICVLTVRA.

TAM Christiani, quàm Musulmani, agros, uineas, & pascua colunt, habentes frumētum simile nostrarum regionum, tritici, milij, hordei, auenæ, filiginis, fabarum, & omnium generum legumina: insuper oryzam in abundantia, lini, bombacis, plusquam hæ regiones. Vineta quoq; utraq; gens possidet, fructu eius uarie utentes. Christiani uinum conficiunt, & Turcæ mel eorum lingua *Pecmez* uocatum, uas passas quasdam ita medicantur, ut semper & uisu, & gustu recentes appareant, has *Vzum Turpsi* uocant.

De fructibus in magna copia habent.

lbi

Ibi peponum, melonum, cucumerum, suo tempore horti & agri repleti. Ibi nuces, poma, pyra, mala punica, nuces castaneæ, ficus, cerasa, poma narranza, & alia id genus uili precio, sed non in omni regno. Sunt etiam loca ut passim in Cappadocia & Armenia minori, ubi nihil horum (propter ualidum frigus) possunt habere.

DE DIVERSITATE

ANIMALIVM.

HAbent opiliones *Sobanlar* appellatos, Ibi semper in solitudine degunt, & ad pabulum singulis fere mensibus sedes mutant, nullas prorsus domos, uel possessiones præter tentoria, & greges armentorum possidentes, sed pascunt camelos, mulos, equos, boues, oues, & hœdos: conficiunt caseum, butyrum: tondent lanam, inde faciunt penulas *Ghepenech* appellatas, tapetia, ea uendunt & inde emunt frumentum, ad uictum suæ familiæ. Omnes prædicti dependunt decimas Regi Turcarum, de omnibus quolibet anno creatis animalibus. Insuper Christiani sub tributo uiuentes, coguntur dare tributum, uidelicet, de quolibet masculo unum coronatum, & quod est crudelissi-

D E T V R C A R V M

mum, etiam filios omnes uxores non habentes, ui abripiunt, singulis quinq; annis perlustrantes domos eorum.

D E Æ D I F I C I I S D O M O R V M.

IN ædibus non multa magnificentia, pleræq; latericio opere constant, duplici ex materia: sunt enim lateres, alij fornacibus, alij sole excocti. Tecta cuneatim coeunt, quemadmodum hic, & hoc in tota Europa: sed in Natolia tecta plana sunt in modum tabulati, sine ullo festigio, sciphones, & canales aquæ pluuiam demittunt, quæ ad illos per Cylindrum deuoluitur.

D E V E S T I M E N T I S E O R V M.

CVltus illis ex materia lanæ, lini, & serici, satis magnificus, ueste *Chautan* uocata, utuntur stricta, laciniosa, & usq; ad talos proluxa, brachias nostras detestantur, ut nimium pudenda exprimentes. Indusia *Gumlech* dicta, sudariola uiolaceo colore tingunt, caput illis aggestu pepli in turrim ædificatur, & in pyramidem turbinatur, & talis

A G R I C V L T V R A.

lis pileus *Tulbent* siue *Salma* eorum lingua uocatur. Mulieres diuitum uelata facie incedunt, nunquam alienis uiris uultum aperiant, nunquam forum frequentant. Calciamenta *Babucs* uel *Csifine* dicta, tam uiro- rum quàm mulierum, in solo sup- pactum habent, ut diutius illis uti possint.

D E C I B A R I I S I L- L O R V M.

VTuntur & ipsi quoq; non pessimo pane *Echmech* dicto, nigro & albo, quemadmodum & nostrates, sed illi spargunt quoddam genus seminis *Suffam* uocatum, super recentem panem, postea coquitur, quod tribuit magnam suauitatem manducantibus, quo nusquam utuntur nostri, præterquam in Hispania passim in quibusdam locis, uidelicet in regno Granatæ, & circa Ciuiiam. In edulijis illis multiplex ars, & uaria conditura: cibus uerò maximè solennis est, plus ex oryza, ita addensata, ut partes inde manibus decerpantur. Piscium mira abstinentia. Carnibus omnibus utuntur, præter porcinis. Nullæ ibi tabernæ hospitijs designatæ, aut publica diuersoria, quemadmodum apud nostrates, tamen in

DE TVRCARVM

plateis diuerſa uenduntur cibaria, & alia huiusmodi ad uictum neceſſaria.

DE POTV

ILLORVM.

TRiplex illis potus: Primus ex ſaccharo, ab illis *Secher* uocato, aut melle diluto aqua *Tſerbeth*, appellatur potus. Secundus ex uuis paſſis detractis acinis in aqua decoctis, additur deinde aqua roſacea, & aliquantulum ueri mellis, & hic potus *Hoffaph* uocatur, & uenditur ubiq; locorum in Turcia, eſt enim dulcis & inflat uentrem. Tertius fit ex illo defruto *Pechmez* appellato, quod ex muſto factum, ſpeciem mellis præ ſe fert guſtu & uiſu, diluitur enim aqua, & datur ſeruis ad bibendum.

DE MODO SEDEN DI, ET COMEDENDI.

CVm manducandum eſt, ſubiiciunt ſtores *Hactſer* uocatas, deinde inſternunt tapetia, aut puluina. Alij in nuda humo diſcumbunt. Menſa illorum *Tſophra* dicta, ex corio fit, & explicatur, & contrahitur, ut maſupium. Non aſſident noſtrorum more,

re, nec discumbunt ueterum ritu, ut cubito innitantur, sed decussatim pedibus inter se complicatis more sartorum: antequam cibum fumant oratio præmittitur.

Raptim comedunt, & magno silentio, interim omnes uxores in abdito tenent: serui uerò post duodecimum annum, non permittuntur domum, ubi mulieres sunt, ingredi, sed infra duodecimum annum pueri ingredienti, & egredientes deferunt maioribus necessaria, qui in alia domo segregati procul habitant. Captiuæ uerò non habent licentiam egrediendi foras, nisi cum mulieribus Turcarum cum uadunt in balnea lauatium, uel aliò extra urbem recreationis causa in hortos & uineas (quod sæpe facere solent) sed semper in domibus latitantes operantur, nec permittitur illis cum captiuis seruis conuersari, prout suo loco, uidelicet in sequenti capitulo de Afflictione captiuorum, legentes latius intelligere poterunt.

*

SALVTATIO
TVRCARVM PERSA-
RVM ET ARABVM, HÆC
EST.

Sellam alieh Tsultanum.

Pax tibi Princeps.

Sellam aliech Baba.

Pax tibi Pater.

Sellam aliech Ana. Pax tibi mater, &c. Ita
& alios seriatim secundum dignitatem per-
sonæ salutare licebit.

RESPONSIO.

eorum.

Alechmi Sellam Rachmatullach.

Et tibi quoque pacem donet misericors De-
us.

Berechyat tseudigum.

Benedictionem amice mi,

DIALO.

DIALOGVS IN TERROGATIONVM, ET

responsionum Turcæ cum Christi-
ano. Et primo Turca ad Chri-
anum hoc modo.

Handa gidertsen bre Giaur?
Quo uadis ò Christiane?

R E S P O N S I O

Christiani.

Stambola giderum Tsultanum.

Constantinopolim uersus pergo Princeps.

T V R C A.

Ne *issum uar bu memleketten?*

Quid negotij habes in his regionibus?

C H R I S T I A N V S.

Bezrgenlik, ederum, Affendi,

Mercaturam exerceo Domine.

uel, Maslahatom, uar, anadolda.

Mihi negotium est in Asia.

T V R C A.

Me habar *scizum gilerden?*

Quid noui fertur in uestris partibus?

C H R I S T I A N V S.

Hits neste bilmezom tfaa dimege.

Nescio quid noui scire cupis, ut dicam tibi.

T V R C A.

Hioldassum

DIALOGVS.

Hioldassun uarmi tsenumle?
Est ne tibi comes?

CHRISTIANVS.

Ioch, Ialanuz, gheldum,
Non, sed solus, ueni.

TURCA.

Benumle, gelutmisun?
Mecum placet ne uenire?

CHRISTIANVS.

Irachmider tsenum iataghom?
Est ne procul tuum hospitium?

TURCA.

Iachender bundan gustereim tfaa.
Prope est, hinc ostendam tibi.

CHRISTIANVS.

Gel ghusteriuere Allaha tseuertson.
Veni ostende, si Deum Amas.

TURCA.

Kalch iochari tur honda.
Erige te sursum, sta hic.

CHRISTIANVS.

Hanghi darastan der bilmezum
In qua parte est, nescio.

TURCA.

Tfag eline bacha ghuu doghtufine
Ad dexteram respice ad orientem.

CHRISTIANVS.

Bir buch euu atfarhibi

DIALOGVS.

Vna alta domus tanquam castellum

gurunur omider?

apparet, illudne est?

T V R C A.

Gerskson oder, iaken deghilmi?

Verus es, illud est, prope nonne est?

VALEDICTIO.

CHRISTIANVS.

Alaha tsamarlodach tseni

Deo commendo te,

Ben oraa gitmezom.

Ego illac non ibo.

T V R C A.

Bre neden korkartson? nitcie gelmetson?

He quem times? quare non uenis?

CHRISTIANVS.

Benum iolum oraa deghelder.

Meum iter illac non est.

T V R C A.

Vargeth tsagloga eier ghelmeson.

Ibonis auibus, si non uis uenire.

CHRISTIANVS.

Gegsien hair oltson.

Nox fausta tibi sit.

T V R C A.

Aghbate hair oltson.

Et

D I A L O G V S.

Et tibi foelicioꝛ.
Ben kurtuldom tfoch succor Allahá.
Ego liberatus sum, summa laus Deo.

Hæc pauca Turcicæ linguæ uocabula
tibi non necessitatis sed delectationis gratia
generose lector adiunxi: ut scias
quam sint crassa atque barbara.

Faxit Deus Opt. Max ut
illis nostra magis, quã
nobis eorũ sint ne-
cessaria. Va-
le.

IOHAN

AKAΔHMIA

IOHAN. GOT. CHRIS-
TIANO LECTORI.

Afflictum à Turcis uis Christum noscere Lector ?

Membra libro hoc Christi dilaniata teges.

Christiadum ut manibus manicas funesq; lacertis,

Et collo iniiciat uincula Turca ferox.

Vt pecudis ritu hos uendat, (si fortè quis æger

Occidat, ille feris obuia præda iacet.)

Vt profugi trabibus nantes mergantur in undis

Pasim : bis captos ut mala dira premant.

Fiat ut & Christi mystes agitatur aselli,

Lignum uendat, oues pascat, aretq; solum.

Vt Mahometæo iuuenesq; senesq; tyranno

Annua dependant lege tributa pari.

Vt doleat mater coram sua pignora cernens

Seruitio abduci Rex Solymanne tuo.

Denique tormenta inuenies hoc scripta libello

Horrida, Christiadam quæ pia turba luge.

DE AFFLICTI
ONE TAM CAPTI
VORVM, QVAM SVB TRI
buto uiuentium Christianorum

Caput 2.

Quomodo Christiani in bello à Tur
cis capti distrahantur.

VSCIPIENTI TUR
carum Imperatori, aduersus
Christianos expeditionem, in
ter reliquos mercatores semper
comes est ingens turba man
gonum, & lanistarum, camelis insidentium:
hi in spem mancipiorum longissimas cate
nas secum deferunt, in quibus facilè quin
quageni aut sexageni per seriem colligan
tur. Iidem quoscunq; non absomit hostilis
gladius, à prædatoribus emunt, quod illis
ea lege permissum est, si Principi decimas
mancipiorum præstent, reliquos ipsis uel in
suum usum, uel ad nundinationem detinere
fas est, nec ulla apud illos uberior aut fre
quentior mercatura, ut & olim apud Ro
manos fuit, qui merces nullo uitio emptas,
& in quibus euictio timeri non debuit, res
mancipi appellabant.

Quibus

DE AFFLICT: CHRISTI:

QUIBUS REBUS TUR-

carum Imperator suos captiuos
detinet.

Senes & utriusq; sexus iuuentutem, quæ
Silli decimarum nomine obtigit, ita dis-
cernit, ut grandiore ætatem ad agricultu-
ram uendat, qui tamen rarissime capiuntur :
raro enim eis parcunt, quos ætas multorum
annorum parum uendibiles fecit. Puellas
uero & iuuenes ad certum locum relegant,
qui ipsorum lingua *Sarai* uocatur, ut ibi cer-
tis artibus instruantur, quò illis in posterum
commodius utantur, ac primum id agitur,
ut abnegata Christiana fide, circuncidantur.

Iamq; eorum cæremonijs initiati, dili-
genter pensitatis per Physiognomiam lini-
amentis corporis, pro cuiusq; indole, uel ad
leges eius gentis discendas, uel ad militiam
destinantur, si maior uis corporis quam in-
genij appareat : danturq; in stipendium
quotidianum duo uel tres *Ahse* nummi,
quos *Aspras* uocant, qui sexaginta, faciunt
unum coronatum : id ad cibarium & uesti-
arium sufficere arbitrantur, donec in ex-
peditionem sit abeundum. Rudimentis
militiæ ita imbuuntur, primum pro tene-

ritudine uirium datur leuior arcus, mox crescente robore, & peritia, grandior ac grauior, donec bello sit idoneus. Adest magister seueriffimus exactor quotidiani exercitij, quotiescunq; a scopis errant, toties flagris cæduntur, atq; isti ascribuntur ordini *Solacrarorum*, id est sagittariorum.

Alij in hoc erudiuntur, ut leniteris cooptentur : isti quoq; suos præceptores habent, qui illos ad quotidianam batuationem cogunt, bini, inter se baculis decertant. Reliqui proh nefas, in quibus maior gratia formæ, ita abscinduntur, ut nihil uirile in toto corpore appareat, grauissimo cum discrimine uitæ : quod si euadant, non in aliud sunt incolumes quam in obsequium sceleratissimæ libidinis, mox senescente pulchritudine, ad officia eunuchorum, ut matronas seruent, deputantur, aut custodiendis equis & mulis, aut culinæ ministris addicuntur.

QVOMODO AGATUR
cum puellis, & reliquis mulieribus.

Quæ

QVAE luculentæ pulchritudinis sunt, eliguntur in concubinas: mediocres dantur matronis ad officia pedisequarum, inter quæ adeo sunt nonnulla foeda ministeria, ut honeste dici non queant: coguntur enim illas sequi cum uasculo aquæ, quando ad exonerandum aluum, & per-purgandum eas partes egrediuntur. Aliæ ancillaribus operibus, ut textrinx mancipantur. Nullis ex omnibus liberum est uel Christianam fidem reseruare, aut spem libertatis quam diu uiuit, concipere.

QVOMODO RELIQVI Turcæ cum mancipijs agant.

HActenus quid Imperator Turcarum Hagat, diximus: nunc quid priuati isti, cum primum nouitios adepti sunt, omnibus minis, promissis, blanditijs agunt, ut recens mancipium circuncisionem admittat: id ubi fecerit, humanius aliquanto tractatur, cæterum spes redeundi in patriam plane abscissa est: conanti enim id pœna incendiij destinata est. Hi quia firmiores creduntur, ac minus fugaces, à dominis ad ministeria castrensia assumuntur, libertas tum demum competit, ubi uel ipse annis inutilis

potius reñcitur à domino, quam dimittitur: uel ubi dominos in bello inter pericula mortis libertatem legarit.

Matrimonia illis quidem permiffa sunt, fed liberi eorum pro arbitrio Domini diftrahuntur, quæ res fapientiores à nuptiis abhorrere facit. Alios qui circuncifionem repudiant, immaniter tractant: quam miferiam per tredecim annos expertus fum: nec ullis uerbis confequi poffum, quid fit calamitatis in hoc genere uitæ,

QVOMODO AGATUR
cum Christianis artium Mechanicarum ignaris.

DVRISfima illorum fors eft, qui artes mechanicas non didicere: Eæ enim folæ ibi in honore ac precio funt, quamobrem literati, facerdotes, nobiles homines, qui in ocio uitam degerunt, ubi in horum manus uenere, omnium miferime habentur. Mango enim in illos, utpote uix uendibiles, nullos fumptus facere fufinet, hi pedibus capitibusq; inteftis, ac plerunq; maiore parte corporis nudî inambulant: nullus enim nouus cultus detritis ueteribus

bus uestimentis succedit, per niues, per saxa, æstates & hyemes detrahuntur, nec finis donec uel moriantur, uel stultum dominum, qui malam mercem emat, inueniant, talis enim illorum est iudicatio.

Cæterum nemo omnium tam est fœlix, cuiuscunq; uel conditionis, uel ætatis, uel artis, uel formæ, ut eum in itinere ægrotantem apud hospitem deponat. Primum cogitur flagris ire, id si non potest, iumento imponitur, ibidemq; si sedere nequeat, pro no corpore alligatur, non aliter quam sarcina aliqua, aut mantica; morientem detractis uestibus in proximam foueam aut uallem canibus & uulturibus abijciunt.

QUOMODO RECENTER

capti in itinere tractentur.

Non solum perpetuæ catenæ concaptiuos includunt, sed manibus quoq; in itinere manicas addunt: passus unus inter singulos interstitij est, ne se mutuo conculcent: id ideo faciunt, ne à mancipijs lapidentur. Quum enim singuli mangones ingentem numerum ducant, adeo ut decem sæpe quingentos homines concatenatos habeant, uim metuunt tantæ multitudinis, si ad iactum liberas manus habe-

rent. Cæterum ubi nocti concedendum, uinculis quoq; pedes onerant, eosq; supinos omni iniuriæ aëris exponunt.

Mulieribus uero humanior conditio est, quæ ualent robore, pedibus incedunt: teneriores in iumentis uectantur: quæ adeo infirmæ sunt, ut iactationem iumentis non ferant, in corribus tanquam anseres gestantur. Nox illis tristior est, aut enim munitis locis includuntur, aut mangonum impurâ libidinem pati coguntur. Auditurq; ingens ploratus per tenebras adolescentium utriusq; sexus uim patientium, nec sexennis aut septennis ætas miseros à tali fœditate defendit, adeo scelerata gens, & contra naturam & ante naturam libidine sæuit,

QUOMODO VENALITIJ TRACTENTUR.

VBI dies illuxit, in forum uenales tanquam greges ouium, aut caprarum producuntur. Conueniunt mercatores, statuitur pretium: si placet mancipium, detractis uestibus futuri domini oculis exponitur, inspiciuntur omnia membra, tentantur, explorantur, nunquid uitij in iuncturis
aut

CHRISTIANORVM.

aut articulis resideat. Si displicet, reñcitur ad mangonem, toties id passurus, quoties empturiens aliquis aduenerit : si placet abducitur ad grauem seruitutem, ut uel arator, uel pastor sit, ne duriora commemorem. Multa sunt ibi inaudita exempla miserix. Ceterum homines iugo copulatos aratrum ducere nonnunquam uidi. Ancillæ artificissime habentur in pèrpetuis laboribus & extra conspectum uirorum, & ne cum conseruis quidem illis ulla confabulatio permittitur.

Si quis cum uxore & liberis captus fuerit, hunc libentissime magnates emunt, & uillis præficitur, ut curam uel aruorum, uel uinetorum, uel pascuorum agat, nati ex illis uernæ fiunt, Si in Christiana fide perseuerauerint, statuitur certum tempus seruiendi, quo elapso liberi fiunt : filij tamen eorum nisi redimantur, in seruitute manent, pro domini arbitrio, uel in iisdem sedibus mansuri, uel alio transferendi : nulli enim ibi sunt ascriptitij glebæ, quibus certa sit sedes seruitutis. Si cupiunt post adeptam libertatem in patriam redire, dantur diplomata commensus. Verum illis qui nostram religionem abiurarunt, nec certum tempus est seruiendi,

DE AFFLICT.

di nec ullum ius in patriam redeundi, spes libertatis solummodo pendet à domini arbitrio, ubi tamen libertatem nacti fuerint, soluunt decimas ut cæteri Turcæ, à reliquis tamen oneribus, quibus Christiani premuntur, immunes sunt.

DE ILLIS CAPTI

uis quos pastores faciunt.

DVra uita agricolarum, durius tamen agunt qui ad pastoricias curas emuntur, uiuendum illis in solitudine, perpetuò noctes & dies sub dio agendum: dominus cum uxore solus in tentorio uersatur, & præter tuendi gregis officia, penulas & tapetia successiuis horis facere coguntur. Singulis mensibus pascua mutant, de montibus in montes se transferentes.

Qui humaniores sunt, dant aliquam mercedulam seruis, qualem dimensum fuisse apud Romanos legimus, id in peculium cedit, quod conseruant uel in uiaticum, si in patriam post libertatem adeptam redire uelint, uel ad alias necessitates uitæ. Cæterum id non ubiq; fit, est autem illud miserum blandimentum seruitutis, quo illos à
confi-

CHRISTIANORVM.

consilio fugæ retrahunt. Illis autem qui Christum abnegarunt, iamq; recutiti sunt, quia certi sunt, quod non fugient, nihil tale indulgetur.

DE FUGA CAPTIVORVM EX EVROPA.

Facilior fuga illis, qui in Europa agunt, quam qui in transmarinas regiones uenduntur: his enim præter flumina nihil trañciendum, quæ facile enantur, maior difficultas in Helleponto transmittendo. Qui autem fugam instituunt, tempore messis id soliti sunt facere, ut & facilius in segetibus lateant, & inde uictum habeant, noctu autem fuga initur, per diem aut in syluis, aut in paludibus, aut in segetibus sese abdunt, maluntq; à lupis alijsq; bestijs deuorari, quam ad ueteres dominos retrahi.

DE FUGA EX ASIA MINORE.

QVI ex Asia fugam moliuntur, Hellepontum petunt, inter Gallipolim & arces illas olim Seston & Abidon nunc autem Bogaz Asar dictas, id interpretari po-

DE AFFLICT.

rest, castella faucium maris, ibi enim mare angustissimum est. Hi secum deferunt securim & funes, ut & ligna cædant, & colligant quo inde ratem faciant ad traiectionem maris, nihil nisi salem secum deferentes, nocte raticulam inscendunt. Si uenti & fortuna maris fauet, tribus aut quatuor horis trañciunt, sin minus, aut pereunt in fluctibus, aut ad littora Asiæ reñciuntur. Emenso mari montes petunt, polumq; & booten inspectantes ad Boream tendunt. In fame glandibus aut herbis sale conditis sese sustinent.

Si plures societatem fugæ inierint, noctu opiliones inuadunt, quibus occisis, quicquid ibi alimenti inuenerint, secum asportant, sæpe tamen & ipsi pereunt occisi ab opilionibus, uel ab eisdem capti, & pristino hero traditi, ad ueterem seruitutem rediguntur. Cæterum longe plures pericula absunt, quam incolumes euadunt: aut enim naufragiis, aut dentibus bestiarum, aut ferro inimicorum, aut postremò fame pereunt, cum longior erratio in fuga contigerit.

DE POENA FUGI- TIVORVM.

Fugitiuis

Fvgitiuis multiplex pœna: alij enim suspensi pedibus durissime flagellantur, qui enim homicidium comittunt, illis plantæ pedum in multos sulcos cultro rescinduntur, & rescissis sal inspergitur: quibusdam furca ingens ferrea cum ferro collari inseritur, quam dies noctesq; in longum tempus gestant.

*DE GRÆCORVM, ET
ARMENIORVM PIETATE
erga captiuos.*

Mortis pœna & confiscatio omnium bonorum illis infligitur, qui captiuorum fugam instituunt. Tamen non cessant Armenij & Græci captiuos Christianos apud se occultare, & deformatos suo cultu deducere ad naues Venetas, uel aliorum Christianorum, dantq; uiaticum & omnia necessaria, nec ullum pietatis genus omitunt: eandem enim pietatem nostrorum aiunt se experiri, si quando Romam uel Compostellam uenerint.

*DE INCANTATIONE
Turcarum contra fugientes.*

HAbent quoddam genus incantationis, quo inuitos retrahunt. Nomen serui in scheda scriptum suspenditur in tabernaculo, uel domicilio serui, deinde diris uerbis & deuotionibus illius caput impetunt: deinde fit ui dæmoniaca, ut fugiens putet sibi in itinere uel leones uel dracones incurere, uel mare uel flumina contra se exundare, uel omnia tenebris nigrescere, hęcq; terribulis repulsus ad herum redit.

MEMORIAM CHRISTI
paulatim in prouincijs olim Christianis aboleri.

Superfunt adhuc aliqui, qui meminere sexpugnationē Constantinopolis, & regna Græciæ, Albanix, Valachix, Seruix quam *Bosnam* uocant Turcæ, in prouincias redacta, illi quidem Christum tenaciter retinent, sed iuuentus dediscit, breuicq; futurum, ut plena sit obliuio Christianitatis. Idem futurum in Croatia, Hungaria, Sclauonia, quæ recentia additamenta sunt & auctaria Turcici imperij.

QVÆ CONDITIO
DEBELLATORVM.

VBI prouinciā cepit, omnia prouinciāliū bona tā mobilia quā immutabilia in prædā cedūt. Nobilitatē stirpis excindit, præcipuē Regiam sobolem. Et quōd nunc Ioannis Regis filio fauent, non alio consilio faciunt, quā si illis Hungaria adimatur, eum immittant ad res nouas moliendas: ubi illis secura possessio Hungariæ fuerit, haud dubiè è uita tolletur: nam Turcæ in ea re nec generis, nec foceris, imò ne fratribus quidem parcunt.

Clericos si non occidunt, omni fortuna & dignitate nudatos ad ludibriū & mendicitatem relinquunt. Campanas omnes & organa, & alia instrumenta Musica templis adimunt, imò ipsa templa prophanata suo Mehemmeto consecrant: Misera & humillima sacella Christianis relinquunt, ubi sacra non publicè sed dissimulanter & silentiose faciant: quæ ubi uel terræmotu corruerint, uel incendio deflagrauerint, uel ætate computruerint, non licitum est instaurare, nisi magna pecunia depensa.

Conciō & annunciandi Euangelij munus planè interdicitur: nec fas est quenq̄ Christianum Remp. attingere, aut arma gestare,

stare aut simili cultu cum Turcis indui, aut quæ hilarioris uitæ sunt, spectacula edere, uel choreas ducere. Si iniuria sit contumeliosissimis uerbis uel tibi, uel Christo, tacendum atq; ferendum est. Quod si aliquid indignius contrà loquaris de eorum religione, inuitus circumcideris: tum si hiscas contra Mehemmetum, ignes & incendia tibi parantur. Et si Christianus eques prætereat *Musulmannum*, id est Turcarum religione initiatum, necessum est, ut de equo descendat, & cernuo uultu sedentem adoret: quod nisi fit, fustibus ab equo deicitur.

DE SACERDOTVM ET monachorum sub Turcæ tributo uiuientium conditione.

Sacerdos & monachus pessima illic conditione sunt, ut sacrilegia & scandala Dei & hominum existimantur, nihil de Ecclesia accipiunt: Feriatis diebus pauxillulum panis à mulierculis nonnullis porrigitur: cæteris diebus nihil datur. Ipsi lignationibus uiuunt: Nam mos est ut ligna in syluis cædant, hisq; dorsum aselli onerant, ea cum merce per omnes plateas ambulant, ligna uenalia proclamantes.

CHRISTIANORVM.
DE TRIBUTIS
CHRISTIANORVM.

Quartas omnium fructuum dant Christiani: & istiusmodi quartatio non solum ex prouentibus agrorum & pecorum colligitur, sed etiam mechanici de suo quæstu quartas dependunt. Deinde est & aliud onus capitationis, qua singuli quotquot sunt in una familia, singulos ducatos soluunt. Si parentes soluere nequeunt, ad liberos suos in seruitutem uendendos compelluntur. Alij in catenis uincti, ostiatim obambulant ad stipem emendicandum, quod si ne ita quidem soluendo fiunt, perpetuis carceribus mancipantur.

Iam cum omnia officia præstiterint, adhuc semper ius est Turcæ optimum quencq; ex liberis deligere, quem circumcisum summotumq; à conspectu parentum in militiam alit, nec unquam ad parentes redit: & primum, quia puer facile Christum obliuione dediscit, mox etiam parentes & consanguineos, adeo ut si inter eos uersetur, neminem suorum agnoscat. Nemo uerbis id explicare potest: quibus lacrymis, gemitu, singultibusue, istiusmodi diuulsio fiat. Pater
filium

filium quem in cultum Christi educauerat, rapi, uidet ad militiam Sathanæ, ut Christū oppugnet : filius abstrahitur à parentibus, perpetuò inter alienissimos uicturus, quicquid charum est sanguine, sodalitate gratum, familiaritate amicum relicturus : postmodum in eorum numero futurus, quos Græci ἀσάτορας & ἀμίτορας uocare solent.

Et hi quanquam magnopere à fide Christiana degenerarunt, pleriq; tamen eorum, Euangelium Ioannis pro amuleto certissimo sub axillis portant, uidelicet, In principio erat uerbum &c. Græce aut Arabice scriptum totum usque ad finem, qui summo opere magnoq; cum desiderio Christianorum gladium (de quo uates Turcicus loquitur, ut in sequenti capitulo intelligitur) expectant, ad uindicandum, & liberandum Christianos de Afflictionibus & persecutionibus eorum. Qui, quod hactenus contra eos non maturauerit, quicumq; sunt in causa & quocumque animo id faciant, pessimè profecto de Christiana religione mereri uidentur. Nunc (proh amisso fratre Georgio Varadiensi nephas) quam citò amissimus Temesuarum : doleat nunc Hungaria, ploret Transyluania, caueant posthac sibi Polonia, Lituania,

CHRISTIANORVM.

Lituania, Russia, Prussia, Moschouia, Dacia,
Dania, Gotia, Noruegia, & Suetia. Idem
prædicatur, & de Austria, Morauia, Slesia,
Bohemia, Saxonía, Germania, Anglia, Sco-
tia, Hispania, & Francia. Nec feliciora spe-
ret Roma, Venetia cum tota Italia, faxit (pre-
cor) Deus, ut hæc foeliciorem, quàm suspi-
cor, finem assequantur.

DIALOGVS SALVTA-
TIONVM LINGVÆ SCLAV-
VONICÆ.

SALVTATIO.

Pomozi bogh gossodaru.
Adiuuet te Deus Patrone.

RESPON.

Dobro dossao prijateliu.
Bene uenisti amice.

INTERR.

Ieli ouay prauí puth u Kalipolie?
Est ne hæc recta uia in Calipolim?

RESPON.

Ni brate zabludiofi daleko.
Non frater, deuiasti longè.

INTERR.

Od koiesi zemlie kazuimi.

H

Ex

V O C. S C L A V O N.

Ex qua es regione? indica mihi.

R E S P O N.

Od Vlaske zemliessam od Benetak

Ex Itolorum regione sum, è Venetia.

I N T E R R.

Vkasi mi puth pravi takoti boga,

Ostende mi iter rectum propter Deum.

R E S P O N.

Hodi ssannon neboisse nistar.

Veni mecum, nec timeas quicquam.

I N T E R R.

Ieda koie glasse imas Kazuimi.

Si quid noui habes indica mi.

R E S P O N.

Ne takomi uire da znam prouidalbih ti.

Non ad meam fidem, si scirem indicarem
tibi.

V A L E D I C T I O E T

G R A T I A R V M A C T I O

E O R V M.

Ostai zbogon brate onie grad Kamogres

Mane cum Deo frater, illa est ciuitas quo
pergis.

R E S P O N.

Poi zbogom i hogh te zdrauo nosio

I cum Deo & Deus te incolumen ferat.

Hualu

DOMIN. ORATIO.

Hualu ti imam i dobrati nots bila
Gratiam tibi habeo & fausta tibi nox fit.

DOMINICA ORATIO

SCLAVON, LINGVÆ.

Otſſe naſſ, ki yeſſi na nebeſi, ſſuctiſſe
Pater noſter qui es in coelis, ſanctificetur
ime tuoie. Pridi Kralyeuſtuo,
nomen tuum. Adueniat regnum tuum,
budi uolia tuoia, Kako na nebu ina
fiat uoluntas tua, ſicut in cœlo & in
zemlij. Kruba naſſega ſſagdaniga dai
terra, Panem noſtrum quotidianum da
namga danaff, i odpuſciainam dughe naſſe,
nobis hodie, & dimitte nobis debita noſtra,
Kako i mi odpuſciamo duſuikon naſſijm,
ſicut et nos dimittimus debitorib9 noſtris,
i nepeliai nats u napaf, da izbau
& ne nos inducas in tentationem, ſed libera
nats od nepriazni, Amen.
nos a malo, Amen.

SALVTATIO ANGELICA.

Zdrauo Mario miloſti puna, goſſpidim ſtobum,
Aue Maria gratia, plena, dominus tecum,
blaſena ti meuſenami, i blaſen
benedicta tu in mulieribus & benedictus
iſad utrobe tuoye Ieſus Kriſtus.
fructus uentris tui Ieſus Chriſtus.

AD LECTOREM.
P E R E G R I N V S
LECTORI S.

Visum est nobis humanissime Lector, nonnulla uocabula Sclauonicę linguę addere, ut scias quam differat Sclauonica à Persarum lingua, qua Turcæ utuntur. Scias etiam, quod omnibus hac lingua peritis tutò adire licet Croatiam, Dalmatiam, Russiam, Valachiam, Seruiam, Bohemiam, & Poloniam, quamuis propter prouinciarum distantiam in quibusdam uocabulis ac prolatione nonnihil differant, ut Itali ab Hispanis, Germani à Flandris. Nec te lateat, Ruthenos ac Seruios eadem lingua uti in officijs diuinis. Habent enim 34. literas Græcis non multum dissimiles. Sic etiam Croatiaj: sed horum literæ plurimum ab illis differunt forma, numero tamen & prolatione similes sunt. Et ideo impossibile est nobis Latinis characteribus, ipsorum uocabulorum ueram prolationem imitari. Turcæ quoque eadem lingua in aula eorum Regis, & in confinijs Sclauoniae uersantes utuntur.

Vale.

*

IOAN.

**IOHANNIS VERSOSÆ
CÆSARAVGVSTANI TETRA-
STICHON.**

*Hinc alacres in bella animos, hinc sumite vires,
Et gladium in sæuos stringite utrunq; Getas.
Ecce ut predicunt Turcarum oracula Genti
Ipsa sua, à uestris uiribus interitum.*

Idem in disputationem.

*Hic præbet proprijs Mahomet sua pectora telis,
Et qui tam multos ceperat error abit,
Agnoscent quidam diuini mystica uerbi,
Nonnullis Turcis spiritus alme placet.
Quos ne destituat doctrinæ purior aura,
Quod patrio relegant hic liber ore docet.
Discent quæis precibus nec non ratione uocandus
Sit Deus, atq; fide, symbola sancta legent.
Accedunt quædam, quæ si cognoscere curet
Lector, habet parua commoda magna moræ.*

DE CHRISTIANORUM CLADIBVS

ET CALAMITATIBVS: DE
inde de suæ Sectæ interitu & de Tur-
carum ad fidem Christi con-
uersione. Cap. III.

Vaticinium Infidelium lingua Turcica.

*Gizam
beghlig*
PAtissahomoz gbelur, Ciaferum menleketi alur, keuzul almai alur, Kapzeiler, iedi y la-
degh Giaur kelecî cshkmasse, on ikiyladegh onla-
ron beghligh eder: cui iapar, baghi diker bah-
csai baghlar, oglikezi olur: onichi yldensora Hri-
stianon Kelecî cshchar, ol Turchi gherefsine tus
chure.

SEQUITVR INTER- PRETATIO EIVSDEM.

IMperator noster ueniet, ethnici Principis
Regnum capiet, rubrum quoq; pomum
capiet, in suam potestatem rediget: quod
si septimum usque annum Christianorum
gladius non insurrexit, usque ad duodeci-
mum annum eis dominabitur. Domos
ædificabit, uineas plantabit, hortos sepibus
muniet,

INTERPRE. VATICINII.

muniat, liberos procreabit, & post duodecimum annum (ex quo rubrum pomum in illius potestatem redactum fuerit) apparebit Christianorum gladius, qui Turcam quaqua uersum, in fugam ager.

SEQUITUR COMMENTARIUS.

Patissahomox) est nomen dignitatis, compositum cum pronomine pluralis numeri, & significat Rex noster, siue Imperator noster. Solent enim eodem nomine dignitatis Romanum Cæsarem, simul & reliquos Reges Christianorum appellare, ut *Vrum patissah*, id est Romanus Imperator. *Vngruz patissah*, id est, Hungarus Rex, & *Frenk patissah*, id est Gallus Rex.

Quare non attribuitur inferioris conditionis magnatibus nisi Imperatoribus & Regibus, *Patissah*, plerumq; etiam pro Duce ab eis accipitur, nec abs re, Cum Dux à duccendo sit dictus: id tamen non debet dubitare, quin ille Vates Turcicus, per istud uocabulum *Patissah*, aliquem potentissimum Tyrannum ad Christianos opprimendos (hoc loco) suis sequacibus uoluit significare.

INTERPRETATIO

Præterea & Rex Perfarum eodem nomine ab ipsis solet appellari: sed sæpius fit, ut uocetur *Sultan*, quod nomen designat Principem, ut *Sahi Sultan Zmail*, quia hic modernus Rex Perfarum Sophi habet proprium nomen *Zmail*, quod significat Ismahelem.

Habent & aliud nomen dignitatis Regum, *Hunker*, sed hoc nomine nullum audiui unquam uel ex Christianorum uel infidelium Regibus appellari, præterquam ipsum Suleimanum eorum Regem, qui nunc rerum potitur, quod tamen nescio an significet Hunnorum dominum. Id enim Germanica propemodum uox indicare uidetur *Hunch heer*, id est, Hunorum dominus. *Ghelur*, est uerbum futuri temporis quod significat ueniet.

Csiaserun, est nomen, quod significat gentilem siue Ethnicum. Solent enim omnes Christianos hoc nomine appellare, quamuis etiam alia habeant uocabula ad interpellandos Christianos, ut sunt *Gyaur*, & *Kaur*: sed *Gyaur*, unum significat hominem, si non addas *lar* terminationem, quæ apposta fit pluralis, ut *Gyaur*, siue *kaur*, id est, Christianus: *Gyaurlar*, siue *Kaurlar*, id est, Christiani

Christiani. Sed *Csiaser*, etiam sine illa terminatione, quæ plurali attribuitur numero, multitudinem nationum designat: sed quia textus habet *Csiaserun*, estq; genitiui casus per additionem *un*, ut *Csiaser*, id est, gentilis in nominatiuo. *Csiaserum*, id est, gentilis in genitiuo, quasi dicerent gentilis Regis, uel gentilium.

Memleket, significat Regnum, quamuis, & alia habeant diuersa uocabula ad significandum Regnum, ut *Istan*: quia cum Italiae, siue Franciæ, aut etiam Hispaniæ Regnorum mentionem faciunt, tunc dicunt *Frankistan*: quod significat tam Italogum, Gallorum, quam Hispanorum regna. *Frank* significat hominem harum regionum, ut *Frank Gyaur*, id est, Italus, Gallus, uel Hispanus Christianus. Cæterum cum Græciam nominare uolunt, mutant uocabulum, dicentes, *Vrum elli*: id est, Græcia, & non *Vrum istan*: id est, Græcum regnum. Solent interdum & *Vrum memleket*, dicere, & tunc intelligunt totum Imperium Græcorum. In summa hoc uocabulum *memleket*, Imperium potius significare uult, quam regnum apud illas Turcarum ac Persarum nationes.

I N T E R P R E T A T I O

Alur est uerbum, & significat capiet siue accipiet. *iKuzul almi*, est nomen, quod significat rubrum pomum, quia *Kuzul*, significat colorem rubrum, & *alma*, pomum, & dicunt esse urbem aliquam fortissimam & amplissimam Imperialem.

Et interdum oritur quæstio inter doctiores hanc ob causam, quia alij uolunt interpretari illud uocabulum urbem Constantinopolitanam, eo quod in nonnullis eorum uoluminibus dupliciter legitur, uidelicet, *Kuzulalmi*, & *Vrumpapai*, id est, rubrum pomum, per quod nonnulli uolunt intelligere Budam, siue Græcum sacerdotem uel Patriarcham: quia ut iam diximus, *Vrum*, significat Græcum eo quod olim erat sub Imperio Romano tota Græcia, & est corruptum per adiunctionem u literæ in principio, & mutationem o in u, quia huic nomini *Vrum*, si demas primum u, & medium mutetur in o, erit Rom. Itaq; multi sunt huius opinionis, quod significet imperium Constantinopolitanum, nonnulli Romanum.

Kapzeiler, est uerbum, & significat opprimere iugo seruitutis, & nemo dubitat illorum tyrannicam afflictionem esse crudelē

lem oppressionem, quod faciliè probabunt
 ñ, qui eorum captiuitatem & tributì exacti-
 onem experti sunt, quemadmodum sunt
 Græci, Armenij, Thraces, prout facile potu-
 erunt intelligere, si qui legerunt præcedens
 Capitulum de Afflictione Captiuorum.

Iediyladegh, septimum annum usq; post
 captionem eius loci supra dicti *Gyaur kelecì*
esichmassè, id est, ethnicus, siue gentilis gladi-
 us si non apparuerit, & contra illum non
 insurrexerit. Putant hæc fata anni septimi in
 potestate Christianorum esse, qui si uellent
 communi opera gladium contra ipsos strin-
 gere, haud dubie essent plena uictoria poti-
 ti. Verum quo minus id fiat, nostram igna-
 uiam in culpa esse, dum mutuo inter nos
 bello ciuili digladiamur; uel turpi otio con-
 senescimus.

Onychy gyledegh, hoc est, usque ad annum
 duodecimum. *On larum beghligheder*, id est,
 eorum (uidelicet Ethnicorum) dominabi-
 tur. Verum quia neq; post septimum, neq;
 post duodecimum annum (capto imperio
 Constantinopolitano) Christianorum con-
 tra ipsos gladius præliauit, iam enim fere ad
 centum annos tota Thracia, & imperium
 Orien-

I N T E R P R E T A T I O

Oriente est sub eorum ditione, augurantur aliam Imperij sedem sub nomine rubri pomi significari. Ita certum & definitum temporis spatium intelligeretur, cum res extiterit.

Eusi iapar, id est, domum ædificabit. Sed miror unde illis id, & quomodo sint intelligenda hæc uerba. Nam hi non adeo in ædificandis domibus (ut nostri) sunt curiosi, sed ædificatas potius expugnandi curam habent, quod etiam indies eos assequi uidemus: non enim exponunt thesauros in ædificia: quæ ad propriam uoluptatem, & priuatam utilitatem seu delectationem spectant, sed in publicum commodum potius, & communem utilitatem conseruant.

Quamobrem per ædificationem domus significari putant, quod templa nostra, suo Mehemmeto sit dedicaturus: sed nescio, an nos ista indignitate iram diuinam prouocemus, dum alius cum canibus tanquam uenator in templo obambulat, alius de scœnore, alius de scorto garriat, alius ad templum nunc urinam, nunc oletum faciat, qualia ne que inter infideles quisquam uidere potest. Credibile est profectò, quod propter hanc irreueren-

VATICINII.

irreuerentiam Deus ipse malit, nostra templa sub Mehemmeto, quam sub nobis esse: sed quod id fiat, est culpa templi custodum.

Baghi diker, id est, uineam plantabit. Per uineæ plantationem nouas colonias & gentium è suis sedibus emigrationes intelligunt, & sui Imperij dilatationem.

Bahçai, id est, hortos siue illas plantationes uinearum, id est, urbes & arces captas.

Baglar, id est, emuniet. Subintelligunt nouas prouincias undecunq; muniet, ut recuperatu sint difficillimæ. Et hoc est mirum, quod à tot annis postquam incepit seuire, ita muniuit: ut ne pagum quidem ab eo recuperare potuerimus.

Oglu bezi olur, id est, filium & filiam habebit. Hic per procreationem liberorum interpretantur propagationem Mehemmetanæ gentis: ut manifestum est omnibus, illam esse in tantam propagatam & multiplicatam, ut nihil supra. Itaq; iam nihil aliud restat, nisi interitus & diminutio fidei & nationis eorum.

On iki yldençsora, id est, post duodecimum annum.

I N T E R P R E T A T I O.

annum. *Hristianon*, id est, Christianus. *Keleci* id est, gladius. *Csicar*, id est insurget seu apparebit. Id quoque apud illos in controuersia est, utrum gladius ille, quo Christianorum natio in libertatem uindicabitur, talionem Mehemmetanis reddet, atque Rex aliquis Christianus magnis copijs totum imperium Turcarum sit expugnaturus, an pastor aliquis Christianus, sua doctrina Turcas sit conuersurus ad nostram religionem.

Quamobrem (ut dixi) ultima uerba huius oraculi, uiri cum gemitu, pueri cum fletu, mulierculæ cum planctu & eiulatione excipiant. Vtinam tandem Itali sua pila, Hispani suas lanceas, Galli sua gesa, Angli suas balistas, Germani & Hungari suas frameas, contra istos canes fidei (ipsis ut ita dicam fatis damnatos) distringere uelint : sed discordia, nostri temporis est, quæ solummodo moratur nostras uictorias, à nostris rebus. Sed redeamus ad uerba uaticinij de interitu eorum.

Turchi, id est, Turcam ipsum hætenus regnantem. *Gheressime*, id est, retrorsum unde egressus est, adeo ut uel latebras Bithyniæ unde primum erupit, uel in Scythiam, unde
origi-

originem traxit, ille Christianus gladius.

Tuschure, id est, pellet siue profligabit. Cæterum, quia ille gladius uindex nesciatur unde oriturus sit: Certè Turcæ siue aliunde metu concepto non permittunt Christianis sæuitijs, qui dominos suos nunc dentali, nunc ligone, aut stipite mactant.

Vtinam Christiani Principes istis fatalibus uictorijs sese præpararent, & oblisterent, ne ulterius uires Mehemmetorum crescant, quæ iam plus nimio creuerunt: quis dubitaret, quin hic Christianorum gladius (de quo uates Turcicus loquitur) nostrarum tot calamitatum, persecutionum & afflictionum futurus sit uindex, atq; illo Sathanæ regno destructo fratres nostros Christianos grauissimo seruitutis iugo oppressos, simul atq; uniuersum orbem Christianum, tot periculis subiectum & obnoxium, in libertatem, pacem, & tranquillitatem asserat, restituatq;: Sectaq; eorum diabolica, ad nihilũ redacta, totq; perditas animas, ad Christi cultum atq; ouile unumq; pastorem Christũ, quam facillime (ut in sequenti capitulo copiosè intelligetur) breui tempore, Euan-gelicæ prædicationis uirtute, compellendo
redu-

INTER. VATICINII
reducatur. Quod ut breui nobis concedatur,
precetur Pater, per Filium, & Spiritum
sanctum : qui est semper benedictus,
gloriosus & laudabilis Deus
in Trinitate, per infinita
secula seculorum
AMEN.

DISPUTATIONIS CVM TVRCA HABITÆ NARRATIO

CAP. IIII.

VMMO labore, nec sine gra-
uissimo periculo uitæ, Orientalium, Occidentalium, Meri-
dionalium, nec non Septentri-
onalium partium, amœniori-
bus locis, & potioribus urbibus peragra-
tis, & uisitatis, hisq; non secus, quam Socra-
tis, atq; Platonis, nec non aliorum Philoso-
phorum more penetratis, perlustratis, famo-
sissimam Hungariæ urbem Varadinum di-
ctam quum appulisset. in qua eodem tem-
pore casu fortuito aderat quidam Mehem-
metanæ sectæ legis peritus *Deruis Gsielebi*
dictus, qui peractis cum Prælato eiusdem
ciuitatis uidelicet, fratre Georgio suis nego-
tijs, summopere desiderabat cum Christianis
aliqua, de fide ac religione utraq; confer-
re.

Hoc igitur cum per aliquot dies per in-
terpretem iam dicti Prælati Gabor nomi-
natum egisset, ut illi Antigonista substitue-
retur, qui religionem Christianam contra
I eum

DISPUTATIONIS

eum defendere audeat, sed omnes quotquot in ea religiosi fuerant urbe, ad unius Ethnici uocem muti redditi erant, nec mihi dissimiles uidebantur Israëlitis esse, qui sub Rege Saule uiuentes, ad unius incircuncisi Goliath & quidem spurij, *μονομαχία* eos pro-uocantis, uenire non sunt ausi. Id ego uidens, turbatus dolebam nimium, in tanto coetu clericorum reperiri neminem, qui ueritate ipsa armatus, saltem per interpretem, insolentiam Ethnici, reprimere auderet. Et uerebar, ne propter nefandam, & omnibus modis detestandam præsertim tali in negotio taciturnitatem, & ignauiam, homini nefario palmam tribuisse iudicaremur, uerissimamq; causam nostram, & Christi saluatoris, deteriorem redderemus, perpetuamq; notam ignominiaë Christiano nomini inu-
rentes.

Quamobrem licet ad munus Ecclesiasticum non sum uocatus, nihilominus tamen, suscepi prouinciam, de hoc pietatis negotio cum eo me certaturum. Ibi statuto & à nobis præscripto die, conuenit magna utriusq; conditionis hominum frequentia, spectatum rei futuraë exitum, hocq; in monasterium fratrum Diui Francisci, die Domini
minica

NARRATIO.

minica Pentecostes, 29. Mai. 1547. & primum hanc proposuit quæstionem: ubi Deus ante cœli & terræ initium aliasq; creaturas uersaretur.

Mihi autem hæc sua quæstio licet non adeo ad propositum spectare uidebatur, ne tamen nos Dei Opt. Max. ubiq; præsentia ignaros, iudicaret, respondi: In suo esse. Sed cum illi uideretur hæc responsio utcunque obscurior, nec eam posset satis intelligere: postea dixi, ibidem, ubi & nunc est. Hoc intellecto, negauit hæc in uniuersum, dixitq; nequaquam inquit, sed in nube candida.

Qui cum eum in nube fuisse affirmaret citauit Genesin (nam & ipsi legunt libros Mosæ & Prophetarum) & dixi: Si Deus ipse ante cœli & terræ creationem in nube erat: Ergo nubes primum antequam cœlum & terra, creata est.

Ibi post ultro citroq; de hac re agitato sermones conuictus, noluit de hac re ultra disputare: igitur cessit mihi locus proponendæ quæstionis: & ob festiuitatem eius diei, uisum fuit de eodem pauca disserere: statim depictis his uerbis (ut in figura præcedenti)

DISPUTATIONIS

cedenti) literis, & sermone Arabico quomodo in Alcorano scripta habentur: postea illi legenda porrexi: quorum prolatio est eiusmodi.

MYSTERIVM SANCTÆ

TRINIT. ARABIC.

*Bisem Allabe, el Rahmane, el
Ruoahim.*

Quorum interpretatio hæc.

Bi, id est, in: *Sem*, id est, nomen, quasi dicat in nomen. *Allabe*, id est, Dei: *El Rahmanne*, id est, misericordiæ: *El Ruoahim*, spiritus eorum.

Sciendum, quod lingua Arabica multum habet affinitatis cum Hebraica, & Chaldaica, quæ committo iudicio uirorum cognitionem habentium Hebraici sermonis, uel etiam utriusq; nam *Sem*, & Hebræi dicunt, quod significat nomen, *Allah*, apud Arabes, *Elohi*, apud Hebræos, atq; Chaldæos. *Rahman*, utriusq; nationis est uocabulum, quod significat misericordiam, ita quoq; & *Ruoah*, spiritum significat, & addita *Im*, fit pluralis, nam Hebraica pluralia plerunq; in *Im*, terminantur.

Hæc

NARRATIO.

Hæc qui cum uidisset, admiratus uehementer, unde nam hæc inquit Christianis? nam in omni operis principio utimur, inquit, nos Musulmani istis tribus uerbis, & singulis capitulis Alchorani præposita habentur. Cum assedimus mensæ ut edamus, hæc præmittimus uerba: cum abluimus manus, euntes ad orationem, & cætera membra corporis. Insuper peracta lotionem, ter repetendo hæc tria uerba, aqua aspergimus capita dicendo, *Bi Sem Allaha, El Rahmane, El Ruoahim.*

Igitur cum fassus esset ueritatem, quæsiui ab eo, quidnam intelligant per misericordiam.

Qui respondit se non intelligere, nisi secundum literam, nec habere aliud significatum.

Post hæc accessi ad mysticam interpretationem uerborum, & ea iuxta genuinam ueritatem, in tres personas partitus sum, uidelicet: Patris, filij, & Spiritus sancti. Ut autem melius intelligeret, in Arabicum sermonem uerti hoc modo.

Bi, id est, in: *Sem*, id est, nomen: *El Ab*, id est, Patris: *V*, id est, &: *Ben*, id est, Filij: *V*, id est, &: *Ruoah*, id est, Spiritus: *Elchutz*, id est, sancti.

DISPUTATIONIS

Qui cum filij Dei mentionem me fecisse intellexisset, quæsiuit : unde nam filius esset Deo? Cum secundum legem nostram & Mohometi doctrinam, Deus non habeat uxorem, inquit, nec proles. Deinde coepi interpretari prout intelligebam.

Nos uidelicet, Deum uocare Patrem : propter creaturas, primam nempe causam creantem, & omnia conseruantem: qui semper in eadem Essentia fuit, in qua & nunc est, & erit in secula seculorum : qui est prima persona diuinitatis in Trinitate,

Filium uero (qui à Mehemmeto in Arabicum uocabulum uidelicet, *Rahman*, quod misericordiam significat, est mutatus) Deum habere ita credimus : & non secundum concupiscentiam carnis (cum Deus sit spiritus) ex foemina natum : sed ex essentia ac substantia Patris genitum, qui ut peccata nostra tolleret, assumpta carne humana ex immaculata uirgine, pro nobis passus, mortuus, atq; sepultus : & iuxta dicta prophetarum, tertia die à mortuis surrexit : posthæc ascendit ad cœlos & sedet ad dexteram Dei patris : inde uenturus est uiuos & mortuos iudicare: & tunc dabit immortalitatis beatitudinem his, qui in eum credunt; incredulis uerò

NARRATIO;

uero supplicia æterna.

Postea ostendi illi imaginem crucifixi : uide inquam si immerito, & à Mehemmeto, hic filius æterni Dei, dictus sit misericordia : dum expansis brachijs uocat ut amplectatur nos dicens :

Venite ad me omnes qui laboratis, & estis onerati peccatis, ut reficiam uos.

Et ut eum de Mysterio Trinitatis redderem certiolem, ostendi solem. Habes pulchram solis similitudinem, inquam. Sicut unus est sol habens formam, calorem, & splendorem : sic unus est Deus, & pater qui habet filium, & spiritum sanctum, quem uos *Ruoahim* uocatis, consistens in his tribus personis, quæ ex æquo de eadem substantia sunt, deq; eodem subiecto, ab æterno quidem nullo creante permanentes.

Et ita per comparisonem hanc, credidit in Deum patrem, & filium eius unigenitum, & spiritum sanctum in Trinitate unum.

Et cum audisset me, hæc ita, ut satis indote de Deo, & eius filio, & spiritu sancto differere, plurimum admiratus dixit, *Allah, Allah* : quod significat Deus, Deus.

Ego inquit uel aliquis nostrum, nunq̃

DISPUTATIONIS

credidiffemus uos ita bene de de Deo sentire: existimabamus enim uos, inquit, in maximis tenebris constitutos: sed iam ex tuis relatis intelligo, uos optime de illo sentire: nisi quod Mehemmetum prophetam Dei magnum, parui faciatis.

Quid nobis cum Mahometi nugis, & somnijs? nam præter baptismum & ministerium Trinitatis, quæ à nobis accepit Christianis, scimus in suo Alcorano non habere quicquam quod ad ueritatē spectet.

Cæterum, citauí illi nugas uel somnia potius Machometi de duobus Angelis, *Aroth*, & *Maroth* nominatis: quos Machomet à Deo in terram missos fuisse narrat, ut ius mortalibus administrarent: quibus iussit ne uinum biberent, nec mulieribus sese admiscerent, neq; alicui ad superos iter ostenderent. Qui transgresso mandato diuino, inebriati sunt, à muliere decepti, coinquinati sunt, eiq; iter ad superos eundi ostendarent.

Quam cum Deus in cœlum uenire uidisset: Angelos sibi astantes interrogauit: quisnam hic in cœlum hac forma indutus ueniret.

Ibi Angeli, cum narraffent errorem esse
Arothi

NARRATIO.

Arothi & Marothi, iussit, ut mulier in stellam conuerteretur, Angelos uero concatenatos in unum puteum, perpetuò cruciandos emittere præcepit.

Et huiusmodi ridiculosa multa: ut de animali *El Barahil*, humani sermonis capacis, quod animal *Mehemmetum* in cœlum tulit, ubi *Mehemmet* fatetur se uidisse Angelos magnos, habētes multa capita, & ea multas & diuersas linguas habere. Hoc profecto satis ridiculosum, & prophetam dictum minimè dignum, sed nescio inquam: forsitan uino repletus in somnio talia miracula, seu potius portenta ridiculosa, se somniasse uidit. Igitur cum huiuscemodi nugas narrare, & suo *Alcorano* inferere est ausus: non uerus propheta, sed pseudopropheta, merito ab omnibus nobis uocari debet.

Quibus auditis, pudore affectus surrexit, & de cætero disputare noluit: sed introduxit me in templum, ostendit imagines sculptas in ligno: rogauitq; utrum nos eas similitudines hominum adoramus, aut eas ueneramur, cui respondi: Nequaquã opineris nos ligna, lapides, ex quibus hæ imagines sculptæ sunt adorare: sed ea ratione in templo seruamus, non quo res quæ-

DISPUTATIONIS.

dam sunt, sed ideo ut nobis Christum Deum, D. Virginem, uel aliquem ex diuis effigiant, ob oculos ponimus. Christum autem uerum Deum adoramus & cæteros sanctos uenaramur, obseruamus, honore prosequimur, quod & uos nec regibus, aut insignibus uiris denegatis, nos autem iam Deo consecratis, nulla labe commaculatis (quia scriptum est: Beati mortui qui in domino moriuntur) hisq; quos & Deus sic uoluit honorari.

Rursus ut Deo gratias agamus de beneficijs, quæ in istis intelligimus ab eius clementia condonatis. Postremo ut discamus, & laboremus eorundem sanctimoniam, charitatem, pietatemq; imitari.

Ibi inter colloquendum, uidit canes in templo deambulare & indumenta altarium commaculare (rem profecto pessimam, & consuetudinem hanc, ab omnibus uituperandam) dixit:

An bestias templum ingredi liceat? Ibi pudore affectus, ignorabam quomodo defenderem hanc Christianorum pastorum negligentiam, respondi tamen, non licere, nec esse honesta, sed custodum templi negligentia id factum puta.

Vbi

NARRATIO.

Vbi autem hæc intellexisset, laudauit plurimum: rogauitq; ut docerem eum orationē dominicam, quam illi in Turcicum sermonem uersam hoc modo sum interpretatus: ut sequitur.

DOMINICA ORATIO LINGVA TURCICA.

Babamoz hanghe gugteffon chuduff
Pater noster qui es in cœlis, sanctificetur
olffun sſenungh, adur gelſſon sſenung memlechtun,
nomen tuum, adueniat regnum tuum
olffun sſenung tſſtedgunh nycſe gugthe ulc gyrde.
fiat uoluntas tua ſicut in cœlo & in terra.
Echamegumoxi hergunon uere bize
Panem noſtrum quotidianum da nobis
bugun, hem baſſa bize borſligomoxi, nycſe
hodie, & dimitte nobis debita noſtra, ſicut
bizde baſtaruz borſetigleremoxi.
& nos dimittimus debitoribus noſtris.
hem yedma byzegeheneme, de churtule
Et ne nos inducas in tentationem, ſed
bizy iaramazdan, Amen.
libera nos a malo, Amen.

His, auditis ualedicto omnibus diſceſſit.

CORNE. SCRIB.
PIO LECT.

Vultis Christiadae miserandos cernere casus?
Fœdasq; ærumnas, horrificasq; cruces?
Quantaq; sub rabidis (res uera) afflictio Turcis
Captiuos maneat, heu mihi, Christiadas.
Hunc legitote auidi: rursus hunc legitote libellū.
Et motu mentis uoluite cuncta pio.
Dispercam nisi tum lacrimæ, gemitusq; grauisq;
Corde dolor, uobis uiscera quassa premant.

*

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

AD LECTOREM.

HABES iam Christianissime Lector,
fratrum nostrorum sub Turcico iugo
seruitutis uiuentium miserias & calamita-
tes, uerbis satis compendiose delineatas.

Habes præterea : & Tredecim potentissi-
morum Christiani Imperij Monacharum
gladium nostræ cladis uindicem futurum,
eumq; duplicem iuxta infidelium uatis præ-
sagia : qui si contra hunc crudelissi-
mum tyrannum iam fato dam-
natum stringatur, quis
dubitat breui unum
ouile unumq; Pa-
storem futu-
rum;

DEPLO.

DEPLORATIO
CLADIS CHRISTI
ANORVM CAPVT.

V.

IMMENSO ET INCREDIBILI dolore affectus, Monarchæ inuictissimi Rectoresque Reipublicæ Christianæ Augustissimi, pro fratribus nostris, eorum sortem durissimam dolendo, & miserrimam uitam deplorando : quorum alij hæretica prauitate seducti, à gremio sacrosanctæ Ecclesiæ defecerunt: alij ciuili ense mactantur alij hostili cruento gladio trucidati, à feris deuorantur : alij (proh dolor) Turcarum præda facti, in perpetuam eorum seruitutem abducti, crudelissime affliguntur : qui ad uos lacrymabili uoce suspirando clamitant,

O nefanda & execranda discordia, & regnandi auida cupido : quot iam animas ad cultum diuinum consecratas, in obsequium Sathanæ tradidit : quotq; potentissimorum Imperatorum, Regum, Principum, & utriusque status & conditionis fortissimorum Heroum, imperia & regna destruxit : Superbissi-

DE FLORA. CHRISTI.

perbissimarum urbium moenia demolitus est: sumptuosissima palatia, & fortissima castra solo æquauit, eosq; ex eminentissimo statu ac gradu deiectos in perpetuum lustum ablegauit.

Licet tamen, non ad conscribenda Principum gesta, sed ad captiuorum calamitates, & tragœdias delineandas, manum apposuerim, unius tamen nostræ tempestatis potentissimi ac superbissimi huius abominandæ Discordiæ comitis, uidelicet Seruiæ Despoti, turpissimum exemplum non possum silentio præterire: qui pacto foedere cum Bosnensi Sangiaco, hoste sibi uicino, & cum fortiora castra in confinibus Turcarum, usq; ad Sauum fluuium (qui diuidit ac separat Illyriam à Croatia) possideret, & tunc omnes prouincias inter Sauum & Drauum fluuios, ab impetu & incurso Turcico defenderet & tueretur, in manus hostis se dedit.

Iste Despotis, aut si mauis, dominus Seruiæ, dum ueniret cum proceribus Sclauoniæ in discordiam, & controuersiam, facta amicitia cum dicto Sangiaco, ibi adiuncto Turcico exercitu suo militi, traiectoq; Sauo fluuio

D E P L O R A T I O

fluuiio ad uadum Chobaz dictum : Sclauonos proceres, partim discordes, partim etiam ad resistendum impotentes inuasit, & profligauit : eorum prouincias debellauit : igne & ferro deuastrauit: oppida, & castella, partim uiolenti manu, partim dolo & insidijs (ut Turcarum est mos) paucis diebus expugnauit. Post paucos tandem menses, cum dictus Sangiacas Despotis prouincias inter suas esse conspexisset, nacta occasione, Despoten strenue inuasit : quo tandem occiso, eius quoque ditiones Turcico imperio subegit.

Ita enim ille seditiosus atheos, proditor patriæ & fratrum suorum ignominiose uitam finiuit. Nam Turcæ præmia eiusmodi sunt : quoscunque suis dolis, fraudibus & insidijs capere potest. Ita plerisque & Hungariæ proceribus fecit : quorum nonnulli nunc in captiuitate Turcica detenti, ut *Maitat*, & *Terech Balint* (nisi proximis his diebus sunt extincti) miserrimam traducunt uitam.

Quamobrem euitanda nobis profecto Monarchæ Christianissimi, & summopere cauenda huius tyranni sæuitia: & uerendum,

CHRISTIANORVM.

ne exploratis regionibus, inconcordes, uiribusq; exhaustos aggrediatur: & non tantum Siculos ac Calabros oppugnet, uerum etiam Gallis sublatis, uniuersæ Christianitati terrorem incutiat atq; tremorem.

Felix quem faciunt aliena pericula cautum.

Nam Res uestra agitur paries cum proximus ar-

Malus Christiadas furor fatigat (det

Principes: proprijs perire querunt

Insani gladijs, neq; ante finem

Bellis sauitiæq; ponere ullum,

Quam discordia, pessimiq; fati

Intestina lues, lupo rapaci

Pastorem simul atq; ouile tradat.

Nonne ter superum inferumq; uidit

Grassantes mare Turcicas triremes,

Vastare oppida Christiana, pagos,

Captos ruricolos? scelus nefasq;

Si qui debuerant genus tueri

Velis Christicolum atq; equisq;, procurant

Velis perdere nos equisq; tandem

Quæ sint prospiciant futura nobis.

Ego uero ne prolixior in hoc dicendi genere uidear: uestro prudentissimo ac sapientissimo Religionis Christianæ Principum iudicio corrigenda & emandanda relinquens, ad deplorandas fratrum nostrorum sed captiuorum, & sub Turcarum gra-

D E P L O R A T I O

uiffimo, ac crudeliffimo tributi iugo uiuentium Christianorum miferias, afflictiones & calamitates redeo: quorum alij catena collo uincti per aspera & lubrica Thraciæ atq; minoris Asiæ loca, nudis pedibus, in fame ac fiti, tanquam bruta animalia uenales diftrahuntur, & ubi labore longi itineris, uel alijs calamitatibus & anguftijs afflicti, aliqui eorum extincti fuerint (ut plerunq; accidit nobilioribus & quo in otio, & delitijs sunt educati) tales in proximam foffam abiecti, & inhumati, à beftijs dilaniantur.

Alij, ut puta utriufq; ſexus iuuentus, mangonum & laniftarum impuram libidinem patiuntur: ubi auditur ingens ploratus & ululatus adoleſcentium uim patientium: quos miferriſimos, nec ſexennis ætas, à tali foeditate defendere poteſt.

Alij uidelicet ruſticæ atq; mechanicę artis ignari, & minus uendibiles literati, oppidatim ac plateatim lōgo tempore ducuntur: & cum uenditi fuerint, fuſtibus ac loris compulſi, artes mechanicas & ruſticas, uidelicet agriculturam, armentorum, & ouium paſturam, aliãq; grauiffima exercitia diſcere coguntur. Et qui eorum ſunt robuſtiores,

hi ad triremes traduntur : ubi uestibus exti-
ti, compedibus uincti, nudī, miserrime cru-
ciantur : quorum miserias, nulla uis humani
ingenij uerbis exprimere potest.

Nam si illa gens hanc calamitatem præ-
sciuisset, millies mori citius præoptasset quā
ista pati. Si usquam mors cum uita com-
mixta est, imō si usquam uita diu superest,
ut diu moriaris, id in Turcia est. Nihil Ae-
gyptiaca seruitus, Babylonicum exilium
Assyriaca captiuitas, Romanorum euasatio
ad has miserias : ubi quotidie audiuntur
threni Ieremiæ, nec uerbis sed rebus cōstant.

Miseri, qui quasi in fornace illa ardenti
Hur Chaldæorum uiuunt uotis & gemiti-
bus cœlum petunt, usquequoq; dormis Do-
mine, exurge, & ne repellas in finem : ubi
cum omni spe se undiq; oppressos atq; ag-
grauatos sentiunt, rursus à cœlo ad patriam
oculos reiectant, quam & ipsam in seruitu-
te uident : relegati tamen à patria, in patria
seruitutem agere cupiunt : uota illorum,
non libertatem sed eandem seruitutem, mu-
tatis tantum sedibus concipiunt.

Qui ut uota fatifaciant, uitam suam
morte commutare cupientes, fugam ineunt:
quorum alij relicto grege in deserto, alij bo-

D E P L O R A T I O

bus in agro & aratro ad deuorandum lupis, abeunt.

Nonnulli maētatis hero & familia, quidam etiam succensis ædibus primum, sese uindicare uolentes, magno ac manifesto periculo sese expositos, per deserta atq; asperissima loca, glandibus, herbis agrestibus, & earum radicibus amaris, sale modico conditis eorum miserrimam, & plusquam infelicem uitam sustentando fugiunt, diurnis temporibus in antris latitantes: nocturnis autem polo arctico duce ad Helleponticum mare concurrunt, aut etiam si locus fugæ non datur in summitate arborum: propter fœrocissimas feras, fune ramis alligati uigilant: quorum pleriq; aut fame pereunt, aut ferarum dentibus dilacerantur, uel etiam antequam ad mare trañciendum perueniunt ab opilionibus capti rursus in captiuitatem traduntur.

Alij uero dum ad mare magno labore & post longos, diurnos & nocturnos errores perueniunt, colligatis lignis mare trañcere contendunt: aut à transeuntibus nautis capti, ad *Chadiam*, id est, iudicem deducuntur: aut tempestate maris obruti intereunt, & rarissimi ad has partes redeunt, & rarissimi

ad has partes redeunt. Quorum pars ubi ad eorum heros & propinquos traditur, dirissimis supplicijs atq; tormentis dum affliguntur, ad uos Monarchas Reges Principes, & Christianæ reipublicæ rectores miserabilem uocem conuertere solent.

Optant enim omnes omnium ordinum homines, uires suas ad liberationem eorum conuertere : & filijs suis coadunatis, in unitatem & concordiam redactis, ad communem hostem opprimendum eos adhortari.

In primis optant Augustissimum, & inuictissimum sacri Imperij Romani Cæsarem, ac uniuersos eius Principes Duces, & Heroes, posthabito domestico bello, conuocatis suis proceribus, Electoribus ac primatibus sui Imperij, ad defendendum, & ad augendum statum suum, contra uicinum, & iam imminentem sibi hostem uictricia arma mouere. Sciunt illi parere Hispanos in bello acerrimos: Belgas fœrocissimos: Italos corpore, & ingenio præstantissimos : Germanos animosissimos. Sciunt illi addictissimum Regem Romanorum, Turcarum bellicis assuetissimum, Illyricis, & subalpinis gentibus subnixum.

D E P L O R A T I O

Optant etiam Christianissimum Regem Gallorum, Eulogij sui conuenientia, suas opes, & arma sua bellicosissima, ad defensionem & liberationem fratrum suorum apparare.

Optant præterea fortissimos ac potentissimos Reges atq; Monarchas, nec non uniuersos Christianissimæ reipublicæ rectores ac potentatus, Poloniæ, Noruegiæ, Suetiæ, Daniæ, Gotiæ, Daciæ, Angliæ, Scotiæ, Lusitaniæ, ad id sanctissimum bellum uenire: & contra hunc immortalem hostem eorum sanctissimæ fidei, Sacræ Coronæ & Imperij, libertatis, parentum, uxorum, filiorum & filiarum, fratrum, amicorum, totiusque Christianitatis incolarum, perpetuum inimicum & aduersarium omnibus opibus & uiribus unanimes pugnare, ipsumq; e medio tolere.

Optant potestatem quoq; tam spiritua-
lis, quam etiam temporalis gladij seu disci-
plinæ autoritatem habentem, dignum quæ-
que sui officij uillicum & administratorem
sefe præbere: sceleratos, & dissolutè uiuen-
tes, pro quibus ira diuina in filios perditio-
nis breui est uentura, iuxta debitam, & in-
stitutam normam ac regulam, ad bene be-
atq;

ateq; uiuendum castigando reuocare: quorum rationem Deo, & uero patrifamilias Christo, se daturos fatentur, ne amisso uillicationis suæ officio, in eandem paupertatem (ut iam plerisq; euenit) inopinati & dormientes incidant.

Optant etiam utriusq; sexus & conditionis Senes & iuuenes, pios ac Deo deuotos Christicolas, religiosos ac seculares, dilectissimos parentes, charissimos fratres, colendissimos amicos, proximos atq; sodales, humili uultu, puro ac sincero corde, deuota mente, flebili uoce, lacrymosis oculis, eorum miseris & calamitatibus condolare: plorare ad Dominum, si forsitan miserebitur populi sui & auertat iram, suam, & non det eos in opprobrium sempiternum, huic tyranno infideli, & crudelissimo hosti fidei religionis, ac libertatis Christianæ, sed inspiratis mentibus Christiani Imperij Monarcharum, Regum atq; Rectorum, lumine Spiritus sancti, usq; ad concordiam & unitatem reductis, contra hunc uoracissimum & insatiabilem draconem concessa uictoria, miseri, captiui, & sæuissimo infidelium tributio iugo grauati, fratres eorum Christiani liberati, in patriam ad Christi cultum reducti, illi soli seruiant, qui est benedictus in secula.

EXHORTATIO

Vt tandem deuictis & profligatis hostibus,
Christianus orbis a tot perpetuis cladibus
respiret.

EXHORTATIO CONTRA TURCAS

C A P. VI.

SÆPE mecum admiratus sum
Monarcha inuictissime, cur,
quum omnia uideantur nobis
Christianis polliceri uictori-
am, nunquam tamen eam in-
ter tot annos consequamur.

Habemus Christum Deum, qui unica
nocte castra Sennacherib deleuit : qui Pha-
raonem submersit : qui foeminae manu lu-
dith puellae Holophernem extinxit, & ut
breuiter dicam, a cuius numine uoluntateq;
omnes uictoriae pendent.

Turcae contra Machometum habent, &
in uita flagitiosum, post uitam sepulchro
sine resurrectione perpetuo inhaerentem, ut
tantum inter utrunq; nomine intersit, quan-
tum inter uiuum uiui Dei filium, & inter
hominis

hominis, & ab homine nati cadauer putridum, adeo ut in cladibus Christianorum, si natura utriusq; numinis expendatur, mortui uideantur uiuos, armis potentiaq; superare.

Iam cum robore corporum, dotibusq; animi eos præcellamus, quæ magna præsidia, uidentur ad hostes profligandos, ipsi ubiq; miserrime profligamur. Quid Hungaro audacius? quid Germano uastius? quid Gallo procerius? Hispano solidius? quid Italo sapientius? aut Polono robustius? ut de cæteris nationibus taceam, quorum dotes animi aut meliores aut certè æquales.

Rursum si indolem animi spectes, quid Hungaro uulnerum periculorumq; securius? quid Germano generosius? Italo prudentius? Gallo ambitiosius? Hispano callidius? quorum singula uidentur posse, uel dare uictoriam, uel adiuuare. Sæpe uicit sine alijs uiribus audacia, sæpe generositas animi, sæpe sapientia, sæpe honoris illa audacia ambitio, sæpe calliditas: tamen, me miserum inter tot uictrices res, à uictoria excidimus.

Iam si apparatus uideas, armorumq; genera, multis rationibus Turcis præstanti-

ores uidemur. Nostra inuenta sunt Bombardæ, nostra tot genera panoplîæ armaturæ: ipsi Persi nudi, aut seminudi ad bella prodeunt, illis arcus, nobis *slopetæ*, id est, nobis fulmina: illis sagittæ, quæ per dura armorum nullam uim penetrandi habent, cum bombardis seu machinis Christianorum uix ulla rupes obstiterit. Sunt equidem & *Musulmannis* sui bombardarij, sed rariores & indoctiores. Nunc quæso quas gentes secum in expeditionem trahant? Scythas & Thraces: in quibus non sapientia Italica, aut industria Hispanica, sed inhumana quædam feritas, barbaries, animi summa inscitia, indocta, stolidi. Istis se addit Græcus ignauia perditus: Asiaticus, luxu corruptissimus: Aegyptius, non minus animo quàm corpore euiratus: Arabs, excœtus, minutus & exanguis. Quis à tali milite crederet Gallos bellicosissimos, Belgas ferocissimos, Germanos animosissimos, Hungaros audacissimos, Italicorum ingenia, Hispanorum solerciam uinci posse? atamen (prohi dolor) uincimur: & uincimur ab his, qui in seruitutem ducunt: & serui pro seruitute bella gerunt contra nos: qui libertate geniti, à proauis, & atauis nobis indelibata relicta sumus.

Quod

CONTRATVRCAS.

Quod si instituta & leges utriusque nationis iuspicias, neque, hac in parte inferiores sumus. Quid enim Euangelio diuinius? quid iure civili sapientius, aut æquius? cum illi ex Alchorano uiuant, re non minus stulta quam uana & contumeliosa in Deum: qui liber nunc inter Christianos uersatur & circumfertur, ut mature alienas leges discamus, qui breui nostras amissuri uidemur, ut antea animo quam dictione Turcæ simus. Quid igitur in causa est, cur inter tot prærogatiuas ballandi, in bello semper deuin- camur? Cur uexilla crucibus insignita, olim terribilia, non minus infidelibus nationibus, quam infernalibus spiritibus, nunc toties in fugam se auertant?

Dicam paucis, & dicam uere. Deum habemus & summum & uerum: sed à nobis alienatum, adeo ut prophetico uocabulo ferme, appellari possimus non populos Dei. Cur enim Christus nobiscum esset: qui à nobis per tot hæreses, in tot partes dilaniantur? nam præter nomen, quid nobis Christianis charissimi est: Rusticus hoc tempore & impurus & factiosus: oppidanus, fallax, & auarus: magistratus sequuntur retributiones, diligunt munera & profopolepsiam:

E X H O R T A T I O

psiam : nobilitas luxum & ignauiam, discordiam atq; superbiam : miles uero præter stipendium & prædam nihil ex bello quærit, securus quo scepra cadant, non minus infestus in suos quam in hostes. Ecclesiastici præter pompam Ecclesiasticam, uix quicquam Ecclesiæ habent, non sanctitatem, non pietatem, non eruditionem debitam profitentur. Nam fere omnes quærere uiderentur quæ sua sunt, non quæ Christi : & uerè prophetæ ore dicere possumus : Omnes declinauerunt simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est usq; ad unum. Quid igitur mirum si talibus motibus Christus amicus esse nolit ?

Bellamus igitur sine Deo, & (quod calamitosius) aduersario Deo. Apud nos circumferuntur cruces, sed ipse Crucifixus suo fauore apud hostes uersatur. Pereunt igitur omnia, & infinitis cladibus inuoluuntur : & cum una gens contra Turcam pugnat, alia uero, uel in domesticis uersatur bellis, aduocatis & adiunctis sibi in auxilium infidelibus Paganis, uel Scismatis, uel Hæreticis ut acrius oppugnet Christum : alia uero, uel priuata curat negotia, uel etiam in ocio agit, crapulæ, & alijs uoluptatibus

CONTRA TURCAS.

bus indulgens. Miles uero qui in aciem deducitur, nummo inseruit non Christo : si desit stipendium , statim uel desertor uel transfuga futurus.

Quid igitur prodest ibi Italica sapientia, aut industria Hispanica, aut robur Germanorum, aut ferocitas Gallica, uel audacia Hungarica, ubi miles nec Christum nec gloriam cogitat, sed ad bellum uenit tanquam ad ganeum, ibi potationes suas exerciturus?

Bonas leges habemus, sed pessimos mores : bona arma, sed pessimos animos : laus est si inter se acriter dimicent, in hostem si non acriter pugnent, uel dedecus non est, uel certe impunitum est.

Quando quis unquam audiuit militem, uel ob fugam, uel ob abiecta arma multatum fuisse ? cum olim poenae capitales & decimationes non singulos, sed uniuersas legiones peruaserint

Trahimus igitur exiguum numerum, eumq; moribus corruptum, contra tot myriades hostium, optima disciplina utentium. Nam Turca uitia sua domi deponit, Christianus

E X H O R T A T I O

stianus assumit : in castris Turcarum nullæ
 delitiæ, arma tantummodo & necessarius
 uictus : in castris uero Christianorum lux-
 us, & omnis luxuriæ commeatus, adest gra-
 uior turba meretricum quam uiuorum. La-
 trocinatur Hungarus : prædatur Hispanus :
 potat Germanus : stertit Bohemus, oscitat
 Polonus : libidinatur Italus : Gallus cantat :
 Anglus lurcatur. Schotus belluatur : mili-
 tem qui moribus miles sit, uix ullum repe-
 rias.

Quid igitur mirum, si uincant illi apud
 quos sobrietas, parsimonia, uigilantia, fide-
 litas & summa obedientia ? Vincantur illi,
 qui ab hostibus uel uagi ad prædas, uel in-
 ter pocula, aut apud meretricem alia sue ab-
 ominandas, & execrandas nequitias inueni-
 antur.

Sed hæc culpa est superiorum : nam hi, si sub-
 ditos in suos timore tærent, miles Christia-
 nus nunquam inferior fieret Turcico. Alte-
 ra ex parte, principes ipsi, dum mutuis bel-
 lis sese conficiunt causam præstant, ut nun-
 quam pares uires contra Turcas afferamus,
 dum pro uno & altero oppidulo digladi-
 mur, & post acerrimas præliorum confi-
 ctationes :

CONTRA TURCAS.

Stationes: post exhaustas opes nihilo Imperio & regno, auctiores efficitur.

*Heu quantum terræ potuit, pelagiq; parari
Hoc, quem ciuiles hauserunt sanguine dextra.*

Sed seræ sunt, queremoniæ. Amisimus
Asiam atq; Africam: extincta est Græcia:
Aegrota est usq; ad mortem Hungaria. Oc-
cupata est iam nostro tempore Illyria, sub-
iecta est nuperrime Turcico Imperio Scla-
uonia, debilitata est Austria, uis pestis hui-
us iam Germanorum ceruicibus, atq; uni-
uersę Christianitatis dorso incumbit: adeo,
ut nemo ab hoc periculo tutus esse uidea-
tur, qui posthac non alienam, sed suam rem
agent, pro suis limitibus, uelint pro princi-
pibus serui fieri, & pro liberis mancipia, aut
in perpetuis carceribus detineri, seu potius
mactari, ut plebei capite, & duce careant.

Nunc si potentissimi Christiani orbis
Monarchæ & rectores ad concordiam (ut
speramus) reducantur, & quisq; suas opes,
ad hoc sanctissimum, atq; œcumenicum seu
generale bellum iuxta uires contulerit, quis
dubitabit nos, uel numero exercitatissimi,
ac robustissimi militis Turcæ æquales, uel
etiam

EXHORTATIO

etiam superiores fore, in uictoria uerò longe lateq; excellentiores futuros?

Nam Romanorum Imperium facilè armabit quinquaginta millia equitum & centum mille peditum : idem, uel aliquanto plus ex Gallia & Hispania sperandum. Reliquiæ Hungariæ, & Illyriæ, cum cæteris Romanorum Regis Prouincijs facile sexaginta millia equitum producent.

SUMMA CHRISTI ANI MILITIS.

Centum sexaginta millia equitum. Ducenta millia peditum. Præterea ubi Veneti & Lusitani nauales suas copias conferant, Angli, Scoti, Dani, Daci, Gothi, Poloni, cæteriq; Reges, Principes, Duces, & Christiani orbis proceres & rectores militem subministrant, præsertim tali Christianissimo Cæsare rerum gubernacula tenente, non diutius obfistet Turca Christiano, quam Darius Alexandro : Xerxes Themistocli : Antiochus Iudæ Machabæo. Vbi autem uictoria potiti fuerimus, hisq; uiribus secundo flumine Danubio, Constantinopolim uersus descendatur, placato numine, correctis

CONTRA TURCAS.

rectis etiam moribus, in procliui erit uincere hostes fidei, recuperare Græciam & Thraciam, ubi adhuc maior pars hominum Christum colit: qui auidissimis uotis expetunt Christiana arma, ad quamlibet occasionem defecturi, & suos dominos & tyrannos, à quibus miserrime uexantur, oppugnaturi, quæ res sola uictoriam dare, uel maturare potest.

Vtinam Monarchæ potentissimi domestica bella uos illic sinerent penetrare: uideritis omnia uobiscum contra eos ad arma cooriri. Nulla ætas, nullus sexus, nullus ordo hominum uestra arma relinqueret. Domi quisq; Turcarum in suis seruis percussorem haberet, in castris Proditorem, in pugna desertorem. Omnino Christiani qui illic sunt, contemptissime de armis Turcarum sentiunt, ut quos ad uelitem tantum pugnam idoneos cognoscunt, hostes uelut aues clamore quodam perterrent, si non eo terroris impetu fuga fit, ipsi fugiunt: præter clypeos & galeas nihil habent, plerique nudi sunt.

Et ubi isti Christianæ fidei perpetui hostes è medio nostri tollerentur, & ad latebras Bithyniæ propulsi, nostro gladio (ut eorum fatentur præsagia) uel ad fidem

EXHORTATIO

Christi conuersi, in gremium Sacrosanctæ Ecclesiæ Catholicæ reducerentur, quis dubitaret, quin breui sit futurum, ut Christianus Imperator, non minus Constantinopolitano quam Romano Imperio insignis sit futurus: Rex Romanorum, Hungariam & Thraciam recuperaturus: Rex Franciæ Asiam minorem suis ditionibus additurus: Angli Schoti & Lusitani, Aegypto potituri: Hispani tota Africa: Itali omnia littora quæcunq; habet mare Mediterraneum in sua potestate habituri, item etiam Poloni, Dani, Daci, Noruegi, Sueci, Gothi quoq; & Islandi Septentrionalis plagæ, ditissimarum regionū & nationum populo dominaturi.

Ita sentiunt non solum captiui & sub tributo Turcarum uiuentes Christiani: uerum etiam omnes Turcarum militis & bellicæ experientiam & cognitionem habentes Idem ego tredecim annorum cursu experientia didici, in fugientem scilicet Turcam fortissimum, aduersus inuadentem fugacissimum esse.

Turca igitur cum natura sit fugitiuus, oppugnandus est: impius enim nemine persequenti fugit. Exurgat Deus & dissipentur inimici eius, & fugiant qui oderunt eum à facie eius. Sicut deficit fumus deficient,

CONTRA TURCAS

eciant, sicut fluit cera à facie ignis, sic pereant peccatores à facie Dei, & ab Ecclesia sua sancta, ut fiat unum ouile, & unus pastor. Quod concedat nobis trinus & unus, Pater, Filius, & Spiritus sanctus, Amen.

NOTA, quod per totam Syriam, & circa Hierosolymam Græci, non utuntur Græca lingua, sed transtulerunt totam Sacram scripturam, in Arabicum idioma: neque literis quibus Græci olim utebantur, sed Arabicis characteribus utuntur, etiam missam Arabico sermone celebrant, & omnia diuina officia decantant, quare non necessitatis, sed nouitatis causa saltem Dominicam precationem eodem sermone cum Latinæ linguæ interpretatione huic opusculo inserere uolui, cuius prolatio est talis:

DOMINICA ORATIO

ARABICO SERMONE.

Abuna elledi fi elsemauat, itchaddes
Pater noster qui es in coelis, sanctificetur
esnech, tati melechutech,
nomen tuum, adueniat regnum tuum,
techun misutech, chemafi elssema cheda-
fiat uoluntas tua, sicut in coelo &
lech elared. *Hobzine bijum hatima*

ORATIO ARABIC.

in terra. Panem nostrum quotidianum da
iumen, ue noghfor lena denubina,
nobis hodie, & dimitte nobis debita nostra
chema uenehen noghfor assa leima,
sicut & nos dimittimus debitorib. nostris,
uela tedhelna fi el tegiareb, lechen negina
& ne nos inducas in tentationem, sed libera
men elserir, Amen.
nos ā malo, Amen.

DE SVI RESTAV
RATIONE EXEGESIS LI
BRI PROTREPTICA,
AD LECT.

Lugdunum postquam ueni peregrinus ab urbe,
Appertot Miles suscipit hospitio.
Qui lacerū, squalidūq; uidens meq; absq; decore
Comptum, sit factō cogitat ecquid opus.
Exuor extemplo trita, data commoda uestis:
Ut nunc in uulgus comptior ire queam.
Nec ego iudicium metuo, limamq; periti
Ingenij, liuor solus obesse potest.
Quare age, qualis sim sincera perlege mente:
Sufficiet, sacris si placeam ipse uiris.

Finis libelli de Turcorum
moribus.

SOLTA

SOLTANI SOLYMANNI TURCARVM IMPERATORIS HORrendum facinus, scelerato in proprium filium, natu maximum, Soltanum Mustapham, parricidio, Anno Domini 1553. patratum:

A V T O R E

NICOLAO A MOFFAN
Burgundo.

OLENTI MIHITAM scelestum facinus scriptis tradere, operæ precium esse uisum est, ad pleniorē huius tam impiæ ac sceleratæ coniurationis demonstrationem, aliquantisper pedem retrouertere, ac in primis causam indiciaq; tam inhumani facinoris breuibus attingere.

Sciendum igitur. Seulimanum ex serua quadam Mustapham hunc suscepisse, cui ab ineunte ætate Amasiam prouinciã tradidit. Tandem illuc simul cum matre profectus, cumq; ipsis annis florentem uirtute, testimonio extitit omnibus, se fauore cœ-

PARRICIDIUM

Iesti suæ nationi quodam modo concessum
 esse. Profecto hoc cum matre iuvene, Rex
 tandem formositate Rosæ alterius pellicis
 suæ, supra quam dici potest, raptus est: ex
 qua quatuor masculos sustulit liberos, &
 foemellam unicam. Primo nomen fuit Ma-
 chomet, huicq; Caramania adsignata est
 prouincia. Secundo uerò Baiasith, atq;
 hic Magnesium regionem tenuit. Terti-
 us fuit Selimus, cui Machomete mortuo da-
 ta est Caramania prouincia. Quartus
 Iangir dictus est, cognomine illi à gibbis,
 quibus antè & à tergo deformatus erat, im-
 posito: uerum prudenti & acuto ingenio.
 Foemella uerò Rustano Paschæ nuptui elo-
 cata est. Hic autem interfecto Hybrachimo,
 Vesiri (quem nos summum consiliarium
 uocare possemus) adeptus est dignitatem.
 Verum eo officio pro innata sibi auaritia
 abutens, omnia uel renouabat, uel etiam
 immutabat: militibus, quos Ianischaros uo-
 cant, stipendia minuebat: capitaneorum,
 quos Saniachos appellant, redditus alleuia-
 bat: uectigalia ac tributa prouincijs auge-
 bat, nec minus etiam inordinatis domus re-
 galis expensis modum imponebat: nihil
 aliud quam quod sibi infinitos thesauros ex
 suis dolosis ac fictis rapinis accumularet,
 pensi

penſi habens : eoꝗ pacto fidelis ac diligens ſeruus exiſtimatus, regis animum ſibi facile deuinxit : parui interim faciens, ſe omnibus alijs infeſtum ac odioſum fieri.

Interea Roſa hæc, de qua meminimus, uidens ſe præ alijs à rege diligì, ſub religionis tegumento mota eſt indicare Muchty, ſe pio deſiderio motam, ſummo Deo, ac in honorem Machometis, templum, ac etiam xenodochium recipiendis peregrinis extruere quidem uelle : uerum id non ſine eius conſilio facere decreuiſſe. Sciſcitabatur igitur, an tale opus Deo gratum foret, uergeretꝗ in animæ ſuæ ſalutem. Talibus Muchty reſpondit, opus quidem Deo acceptiſſimum fore. Quanquam etenim id animæ ſuæ ſaluti non proficeret, regis tamen animæ maximè profuturum, ſub cuius dominio eſſent & facultates eius omnes, & uitam etiam (ſerua enim erat) ſua. Hoc reſponſo mulier magis magiſꝗ indies triſtis ac animo perturbata uiſa eſt, adeò quod in plures dies ſolari nequiuert. Eius interea perturbationis certior factus rex, illam quam humaniſſime ſolari cœpit, affirmans ſe breui reſerturum modum, quo tandem ipſa ſui deſiderij optatum conſequeretur finem. Illam igitur illico manu miſit, facto ſuper eo eti-

PARRICIDIUM

am instrumento (sicuti apud illos fieri consuevit) ne amplius seruitute sibi mancipata foret. Tanto ergo, tamq; admirabili obtento fauore, Rosa cum ingenti pecunia se ad opus prius cogitatum, fabricandum contulit. Interea Rex Rosæ cupidine (ut supra dictum est) effrenatè superq; omnem modum inescatus, illi ut ad se ueniret, per internuncium mandat. At callida ac uersuta foemina, quam nihil insidiarum latebat, uafre nuncio iubet, dominum ut honestatis ac legum admoneat : agnoscere se etenim non amplius seruam, sed liberam esse, at interea minime negare, suam Regiam maiestatem adhuc pro libito suo & uitæ & necis eius dispositionem arbitriumq; penes se habere : uerum quod ad copulationem carnalem attinebat, id fieri minime gentium citra grauissimi peccati patrationem posse. Et ne fortè tale quidpiam à se commentum fictumq; esse existimaret, de eo se in omnibus iudicio Muchty acquiescere. Hæc repulsa adeo regis inflammata excitauit præcordia, ut omni posthabita mora, Muchty ad se accersiri iuberet : dataq; illi libera respondendi facultate, interrogat, an seruæ ab eo manumissæ, citra uiolationem legum, commisceri carnaliter posset? Quibus respondit

spondit Muchty, id nequaquam licitum esse, nisi prius, cum ea legitimum contraheret matrimonium. Sed hæc difficultas adeo Regis adauxit cupidinem, ut libidine supra omnem modum obcæcatus, in libertæ matrimonium consenserit.

Factis igitur nuptialibus pro suo more instrumentis, quinquies mille ducatos soltanos donationis propter nuptias nomine ei numeravit, non sine magna omnium admiratione, præcipuè quod id præter Otomanæ stirpis esset consuetudinem. Vitandæ etenim in imperio societatis gratia, uxores liberas ac legitimas non ducunt: uerum earum loco, ad satisfaciendum suis delitijs, ac libidinosis cupidinibus (quibus supra omnem nationem uilissime ac spurcissime subijciuntur) habent ex uarijs mundi regionibus raptas omnis generis formosissimas ac elegantes fœminas, quas in regia (Sarai uocant ipsi) honorifice ac regaliter enutriunt, ac in omnimode commoditatis occasionem educant, honestisq; ac ciuilibus moribus instruunt, quibus quidem per uices pro animi sui uoluptate commiseri solent. Quod si forte illarum quæpiam à rege grauida facta pepererit, tum illa præ alijs omnibus honorata ac reuerita in-

P A R R I C I D I V M

cedit, maiorisq; dignitatis ac reputationis ergo Soltana uocatur. Atq; eiusmodi foemine post partum magnis dominis, Paschis, ac Saggachis nuptui elocantur.

Verum ut ad propositum reuertamur, seruae huic iam manumissae, ac fortunae beneficio eò usq; elatae, ut iam omnium totius Asiae mulierum praecipua facile uideretur, sicq; omni felicitatis comitatae successu, quò omnibus suis ambitiosis satisfaceret conatibus, restabat solum, ut modum & occasionem adinueniret, quò Seuleimano defuncto, ad suorum unum imperij successio deferretur. Cui rei tantummodo obstabat generositas Mustaphae, magnanimi adolescentis, ac praestantis ingenij, nec minus animo quam etiam uiribus ualentis, quiq; propter magnanimitatem ac fortitudinem mirum in modum militibus gratus, propter uero prudentiam iustitiamq; populo maxime commendatus atq; acceptus erat. Quae quidem omnia in eo considerans callidissima foemina, ac ob id cum Rustano clanculè colludens: nouerat enim (ut & ex rationis debito probabile est) Rustanum magis affinem suum, suaeq; uxoris germanum, ad imperij gradum euehi cupere, quam Mustapham, apud quem pro certo compertum habebat

habebat se maximè odiosum esse, uel ob id præcipuè, quod apud illum in maximam contumeliã incederat. A principio enim, dum alijs omnibus (quemadmodum supra attigimus) reditus extenuaret, conatus etiam fuerat, sed incassum quidem, de reditibus Mustaphæ aliquid detrahere : ex quo facile existimabat, tam generosum animum, si fortè ad imperium euectus esset, talem iniuriam uix obliuioni daturum : adeò etiam, quod imperante illo, in periculum officij non solum, & dignitatis, sed etiam capitis facilè casurum se, ex suæ ante actæ uitæ ratione suspicabatur. Hæc igitur omnia, nequissima mulier animo sceleratissimo perpendens, conata est animo regis non minimas de Mustapha suspiciones impingere : nempe quod is regnandi cupidine feruens, ac etiam omnium erga se beneuolentiæ ac fauori confidens, suaq; (qua maxime abundabat) militari manu tumens, nihil aliud de se expectandum relinqueret, quam quod semel imperium affectaturus, ac in patris necem machinaturus esset. Atq; quo melius rem omnem palliaret, omnia per Rustanum (qui semper magnarum rerum gerebat curam) opportune expediri curabat : nec ei etiam defuit quidquam, quod in necem

P A R R I C I D I V M

cem ac criminationem adolescentis non
 machinaretur. Nam omnibus qui ad Syriæ
 prouinciæ administrationem mittebantur,
 clancule Mustapham tanquam parenti sus-
 pectum indicauit: committens singulis, ut ad
 statum Mustaphæ diligentissimè animad-
 uerterent, deq; omnibus quæ in eo uidissent,
 uel de eo intellexissent, ad se quam diligen-
 tissimè scriberent: callide affirmans, quod
 quanto odiosiora de eo scripserint, tanto il-
 los Regi etiam gratiores & acceptiores fo-
 re. Proinde per istos sæpius regalis præ-
 stantiæ, magnanimitatis, prudentiæ, fortitu-
 dinis, ac etiam erga omnes beneuolentiæ
 ac liberalitatis Mustaphæ, quibus omni-
 bus omnium sibi facile conciliauerat fauo-
 rem, nec minus etiam ardentissimi desiderij,
 quo omnes fere in electionem illius accendi
 uidebantur, factus certior Rustanus: non
 tamen ideo primus eius tam nefariæ coniu-
 rationis semen spargere ausus est: uerum
 literis peruersæ mulierculæ traditis, reliqua
 illius scelerato capiti relinquebat. At Rosa,
 succedente illi pro suo impio uoto tempo-
 ris occasione, foemininis (quemadmodum
 nouerat egregiè) illecebris ac adulationi-
 bus, non desistit regis animum corrumpere,
 ut si quando Mustaphæ incideret mentio,

commo-

S O L T A N I,

commodiorem ex tempore literas aperien-
 di fumeret occasionem, Nec etiam expecta-
 tione frustrata est: arreptaq; occasione, non
 sine lachrymis (sicuti etiam mulieribus, fi-
 ctis in negotijs deficiunt nunquam) Regem
 periculi, cui subijciebatur, admonet: com-
 memorans inter alia, quemadmodum Se-
 limus parens ipsius, patrem etiam suum e-
 iusmodi medijs, imperio pariter & uita
 priuauerat. Sibi igitur exemplo ut ca-
 ueret, enixe rogabat. Sed argumenta hæc
 suspicionis, prima facie non usq; adeo pro-
 babilia uisa sunt regi: atq; inde factum, ut eo
 pacto perfida mulier parum profecerit. Id
 quod pro sua inuidia animaduertens, tan-
 dem sceleratum animum ad alias technas di-
 rigit, omnibus modis adolescentem ueneno
 necandi opportunitatem perquirens. Nec
 defuerunt ad quodcunq; maleficij genus
 patrandum prompti ac dedicati scelerati ho-
 mines, ni prouidentia diuina se tam nefan-
 do conatuui opposuisset. Parentis quippe
 nomine missas a muliere hac uenenatas ue-
 stes non prius attigit, quam ah alio indu-
 tæ essent prius: qua, quidē accurata prudentia
 nefarias improbæ nouercæ præuenit insi-
 dias, uenenumq; palam patefecit omnibus.
 Nec tamen adultera cessauit adhuc, quin no-

PARRICIDIUM

uas illi strueret insidias, nam conata tantam
 sibi conciliare beneuolentiam, familiarita-
 temq; , quantam nemo unquam in regia
 Ottomanna consecutus est (freta enim ama-
 torijs uenenis, quibus Iudææ cuiusdam
 incantatricis famosissimæ ope, regis
 animum sibi attraxerat, magna sibi, ac maio-
 ra indies de rege pollicebatur) impetrauit:
 ut per uices, filij sui in regia parentis uerfa-
 rentur: nimirum quo diutina præsentia, as-
 siduisq; blandimentis paternum amorem
 sibi magis magisq; allicerent, quod si forte
 fortuna Mustapha ueniret, opportuniorem
 illum opprimendi nancisceretur occasio-
 nem: sin minus, tempus quo illum per me-
 dias personas interficeret, expectaret. Sed
 non ueniente Mustapha (non enim consue-
 uerunt regij filij adsignatas sibi prouincias
 inscio parente egredi, ac se Constantinopo-
 lim conferre, nisi patre mortuo, ad recipien-
 dum imperium, ingenti militum comitati
 caterua uenerint) aliud facile excogitauit
 facinus. Obtento enim eo quod postula-
 rat, effecit, ut non solum in urbe uerum & in
 prouincijs, filij sui parentem regem comita-
 rentur. Sed in castris etiam Giangis gibbo-
 sus patrem semper sequebatur. Verum e-
 nim uero nouercalibus commentis annis
aliquot

aliquot ita in suspensio existentibus, fortuna tandem impijs sceminæ conatibus fauere uolens, suspiciosas apud Pascham, qui regi-
mini Mustaphæ, ac gubernationi Amasia-
næ prouinciæ (quilibet enim regis filiorum apud se Pascham unum, hoc est, Locum tenentem, qui populo de iure respondet, ac in rebus bellicis consulit : & doctorem unum, a quo bonarum disciplinarum ac regalium morum ratione imbuitur habere solet) præ-
fectus erat. literas parturiuit : quibus continebatur, matrimonium inter Mustapham & filiam regis Persarum tractari : eamq; rem propterea se ad sacram portam referre, ut si quid inde sinistra euenisset, ab omni suspici-
one haberetur immunis. Perlati igitur ad Rustanum literis, uisus est se dudum desideratam Mustaphæ ruinam ad optatum finem deduxisse. Ne cunctatus ulterius, omnia Rosæ subito indicat : ac subinde se ambo in regiam conferunt, omniaq; regi indicant. Quæ in re, quò regium animum, quanquam dubiosum ac hæsitantem, anxij suspicionib; imbuerent, omnem mouerunt lapidem, inquietes : Mustapham tanquã ambiciosum, ac animi rabie quodammodo ad dominationem tam magni imperij, contra omnem tam diuini quam etiam humani iuris rationem

PARRICIDIUM

nem accensum, in necem etiam parentis con-
iurare : atq; quo suis fraudibus maior fides
haberetur, regem tractatæ cum Persis, Otto-
manæ stirpis antiquissimis ac capitalibus
inimicis, à Mustapha affinitatis commone-
faciebant. quapropter summopere cau-
endum illi, ne iunctis Persianis uiribus, Sang-
gachis ac Ianicharis, quos sibi dudum libe-
ralitate sua deuinxerat Mustapha, in breue
tempus parentem imperio pariter & uita
priuaturus esset. His ac eiusmodi alijs cri-
minationibus perturbatum senis animum
eō induxerunt, ut morte filij suis rebus con-
sulere decreuerit, in hunc modum.

Anno igitur Domini 1552, summa cum
diligentia ac celeritate, omnibus fere pro-
uincijs publicari facit, Persas finibus suis e-
gressos, ingenti armatorum manu Syriam
inuadere, urbes expugnare, homines capti-
uos abducere, omniaq; igne ferroq; resisten-
te nemine, uastare : cui tam securæ ac libe-
ræ audaciæ ut mederetur, se coactum, Ru-
stanum illuc cum exercitu, mittere. Colle-
cto igitur milite, tacite committit Rustano,
ut quam secretissime fieri posset, ac citra om-
nem tumultum, Mustaphæ manus iniiceret,
uinctumq; Constantinopolim duceret. qd
si fortè commodius rem exequi nequiret,

tum

rum quocunq; modo mortem illi inferret. Nefario igitur ac crudeli accepto mandato, Rustanus ingenti comitatus militum manu, Syriam uersus proficiscitur. Quo cum peruenisset, Mustapha eius aduentus factus certior, omni posthabita mora, 7000 omnium totius Turciæ ualidissimis ac instructissimis stipatus militibus, Syriã uersus iter dirigit. Quod quidem intelligens Rustanus, uidensque se impium sceleratissimi ac crudelissimi parentis mandatum pro suo uoto exequi non posse: illico terga uertit, ac priora recalcans uestigia, se iterum cum exercitu Constantinopolim confert, adeo celeriter, ut ne puluerem quidem ab equitibus Mustaphæ in aera agitatum uidere nedum illum expectare sit ausus. Reducto igitur milite, persuasit omnibus, se prouinciam quietam ac securam reperisse. Tandem clanculo sui reditus causam regi aperit : addens, se totius exercitus animum in fauorem Mustaphæ inclinatissimum, apertissimis signis & coniecturis uidisse, nec in tam periculoso negotio rem aperto Marte tentare ausum fuisse : atq; ea propter se suæ Maiestatis prudentiæ rem omnem uoluisse referre. Hæc relatio crudeli ac impio patri, nec minus ab innata maiorum suorum crudelitate degeneranti,

M nouas,

PARRICIDIUM

nouas, nec mínimas gērauit suspiciōes: quibus se ut liberaret, apud se nefarie decreuit.

Anno porrò sequenti, ingentem exercitum conscribi iussit, significans Persas multo maiori manu Syriam inuadere: seque ea propter salute publica impulsus, illuc personaliter exercitum deducere, hostilibusque conatibus obsistere decreuisse. Adunato igitur exercitu, omnibusque ad rem militarem necessarijs ordinatis, dataque proficiscendi facultate, tandem parricida parens paucis post diebus exercitum sequitur. Qui ubi in Syriam appulit, Mustaphæ illico ut se Alepem conferret (illic enim castrametaturus erat) mandat. Nec tamen interea Seuleimanus nefandum ac mortale odium, quod aduersus filium animo gestabat, extrinsecis indicijs (quamuis ad id sedula adhibita cura) adeo celare ualuit, quin ad bonam Pascharū, aliorumque maioris dignitatis penes se hominum notitiam peruenerit. Ex quo Achmat Pascha clanculè Mustapham per internuncium, quo suæ salutis ac uitæ diligentiorum rationem haberet, admonuit. Nec etiam Mustaphæ admiratione indignum uisum est, præter probabilem ullam rationem, parentem suum cum tam ingenti militum manu aduentasse: attamen suæ innocentiae

confi-

S O L T A N I.

confidens, anxietate ac perturbatione animi
 extremē uexatus, mandato patris (licet eti-
 am cum maximo uitæ suæ periculo) obtē-
 perare ac satisfacere statuit. Existimabat ete-
 nim, honestius ac laudabilius fore, obtem-
 perando parenti mortem incurrere, quam
 uiuendo in criminationem incidere inobe-
 dientiæ. Sub tam graui igitur animi anxie-
 tate, multa secum ipse disputans, tandem
 doctorem, quem semper in curia sua penes
 se (ut suprâ diximus) habebat, intrepidē
 ac constanter interrogat. an ne totius orbis
 imperium, an uerō uita beata homini præ-
 optanda esset. Cui libere doctor respondet,
 mundi quidem huius imperium penitus
 cōsiderāti, nihil felicitatis, quā sub uāa et ina-
 ni bōi apparētia afferre, nā eo nihil fragili9,
 īsecuriusq;: cū secū meros tiores, angustias,
 tribulationes, suscipiōes, hōicidia, impieta-
 tes, iniustitias, deprēdatiōes, ruīas, captiuita-
 tes, ac omnis generis alia pleraq; homini ad
 ueram beatitudinem peruenire cupienti
 haud quaquam optanda, afferre solet: quo-
 rum gratia quidem uita beata amitteretur.
 nō autē reīeretur uerū quib. diuinit9 datū es-
 set, fragilitatē ac breuitatē hui9 status nostri
 (quem quidem uitam esse uulgus autur-
 mat) considerare ac perpendere, mundi9

PARRICIDIVM

uāitatib. reluctari, ac hōestatē tādē āplecti: illis sanē in cœlis locum adsignatum, ac ā summo Deo præparatum esse, ubi æternis tandem fruerentur gaudijs, ac uita beata. Hoc doctoris responso, perturbato adolescentis animo mirum in modum, tanquam finis sui quodammodo præfago, satisfactum est: nec longiore fermocinatione remoratus, illico uersus parricidam patrem iter uertit, acceleratoq; gradu tandem ad castra parentis peruenit, ac non procul inde sub dio tentoria fixit. Sed hic tam festinatus Mustaphæ aduentus impio parenti maiorem suspicionem attulit: nec interea Rustanus suis nequissimis commentis ac fallacijs ea in re abstinuit suspicionem augere, nam signo dato, Ianischaros, ac alios totius exercitus primarios milites, ut Mustaphæ irent obuiam, incitat. Nec mora, omnes quam promptissime iussa eius exequuntur, ac sese itineri accingunt. Interea callidissimus nebulo, uultu indignationem (sicuti egregiē fingere callebat) ostentans, se illico in regis tentorium confert, affirmans impudentissime, primarios fere omnes milites sponte ac sine ullo mandato Mustaphæ obuiam iuisse. Hoc audito, rex animi perturbatione impalluit: egressusq; tentorium, facile

cile uera esse, quæ Rustanus retulerat, sibi persuasit. Nec etiam Mustaphæ suæ tam infelicissimæ fortis prodigia defuerunt. Nam die antequam itineri accingeretur tertio, circa crepusculum diei dormiens, uisus est uidere suum Machometum, refulgentibus uestitum, se manu arreptum, ad locum quempiam amœnissimum, structissimis ac ornatis decoratum palatijs, amœnissimoq; horto consitum, deducere, digitoq; omnia demonstrantem, ita eum affari: Hic inquit, in æternum quiescunt, quicumq; in mûndo piam iustamq; egerunt uitam, quicq; legum ac iustitiæ adsertores, uitiorumq; improbatore extitere. Ac in aliud tandem latus uersa facie, rapidissima ac latissima duo flumina conspexisse, quorum alterum aquâ pice nigriorem rebullire, atq; in illis plerosq; immergi, plerosq; in altum apparere, ac misericordiam horridissima uoce clamare: atq; Illic (inquietabat) cruciantur, quicumq; sub uitæ huius fragilitate maliciose operati sunt iniustitiam. Illorumq; præcipuos, principes, reges, imperatores, ac eiusmodi reliquos magnates esse affirmabat. Hoc facto, Mustapha somno pariter ac uisione solutus, doctorem accersiri iubet, illiq; negocium totum exponit. ille uero diu mul-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

S O L T A N I,

nans, ab omnibus, præcipueq; æmulis meis rebellis reputari. Hoc habito sermone, Mustapha ad castra parentis peruenit, fixisq; (ut diximus) tentorijs, uestibus albis uestit se: literasq; aliquot, quas Turcæ aliquo iturî, semper secum portare (nam in superstitionibus ualde delirant) solent, sinui imponit: ac tandem suorum fidelium aliquot comitatus, cum summa reuerentiâ parentis sui manus (pro more illis usitato) exosculaturus, uersus impj parentis tentorium iter uertit. Sed ubi peruenit ad limen, recordatus, adhuc se pugione quodam accinctum esse, non prius introiuit, quam pugionem deposuisset: nimirum ne in sui parentis conspectum armatus uenire uideretur, omnemq; suspicionem à se remoueret. At ubi interiora tentorij ingressus est, hilariter satis ab eunuchis parentis, ac ea quæ decebat reuerentia excipitur. Verum nihil aliud quam sedem unicam, ubi solus sederet, præparatam uidens, anxius animi, cogitabundus aliquantisper constitit ac tandem, ubi nam esset rex, interrogatum uerò, se statim regem uisurum, respondent. Interea ab altero latere septem mutos (quos rex Turcarum penes se, secretorum suorum consortes, ac ad omnia homicidia exequenda secretius promp-

PARRICIDIUM

tos ac dedicatos, habere solet) ad se uenire conspicit: summoq; terrore perculsos, En mors mea, inquit. Surgensq;, aufugere conatus est, sed frustra. arreptus enim ab eunuchis & custodibus, uí ad suæ sortis locum destinatum tractus est: nec mora, muti subito neruum arcus collo eius alligant, reluctanteq; misero filio, ac ut duo tantum uerba cum patre sibi loqui liceret rogante, tandem inhumanus ac impius parricida, qui tam nefandum spectaculum ex altero tentorií latere conspiciebat, immani atq; crudeli uoce increpat illos, inquiens: An ne semel tandem iussa mea exequemini? ac proditorem istum, qui hinc decennio ne unicam noctem quietam dormire me passus est, occidetis? Quibus tam immanibus, nefarijs ac imperijs auditis uerbis, tandem eunuchi cum mutis, misellum humi deñciunt: tractoq; ab utroq; latere nodato neruo, infelicissimum, filium iussu scelesti parentis strangulant.

Expedito hoc scelerato ac impio facinore tandem iussu regis Pascha Amasianæ pro uinciæ capitur, ac in regis conspectu capite plectitur. Hoc factó, Giangir gibbosum, eorum omnium quæ gesta erant inscium, accersit: at quasi rem laude dignam perfecisset,

fecisset, illudens, ut fratri suo Mustaphæ e-
 at obuiam, iubet. Tum Giangir hilari ac læ-
 to animo fratrem excepturus festinat. Sed
 ubi peruenit ad locum, infortunatumq; fra-
 trem strangulatum, humi iacentem conspe-
 xit, dictu impossibile est, quanta animi anx-
 ietate adfectus sit. Vix tamen adhuc illuc
 peruenerat, cum impius pater post eum
 nuncios, qui illi suo nomine omnes Musta-
 phæ thesauros, equos, seruos, tentoria, orna-
 menta, insuper & Amasianam prouinciam
 offerrent, misit. At Giangir extremæ mœ-
 stitiæ propter charissimi fratris inhumanis-
 simam mortem, ac tristitiæ plenus, lachry-
 mabundus in hunc modum affatur: Proh
 sceleste ac impie canis, proditor, ne dicam
 pater, fruire nunc thesauris, equis, ornamen-
 tis, ac prouincia Mustaphæ. Siccine tuo in-
 humano, impio, ac crudeli animo incidit, ut
 tam egregium, militarem, ac tantæ expecta-
 tionis filium, cuius similem domus Otto-
 mana nec habuerit, nec ūquam habitura sit,
 tam impie, ac præter omnem humanitatis, ne
 dicam iuris sanguinis respectum, necares?
 Cauebo igitur, ne in posterum eum in mo-
 dum de me misero gibboso tam impuden-
 ter glorieris. Sic præfatus, pugione, quo e-
 rat accinctus, arrepto, eum per intima uisce-

P A R R I C I D I V M

ra coegit, sicq; subito animā efflauit. Quod ubi ad aures Imperatoris peruenit, quanta sit affectus animi perturbatione dictu difficile est. Verumenimvero non propterea auarum eius animum tanta uicit animi perturbatione ac anxietas, nam ilico omnia Mustaphæ ornamenta in sua tentoria deferrī iubet, At milites illa omnia in prædam fortè concessa esse existimantes, promptis animis ad exequenda regis mandata festinant. Interea in castris Mustaphæ milites, eius adhuc quod cum domino actum erat inscī, uidentes tantam militum cateruam sine omni militari ordine irruere, quò illorum se tumultuariæ insolentię opponerent, armati in mediū prodeunt: uiriliterq; nec sine multorum cæde, illorum repellunt impetum. Tum demum illius tragœdię fama ad regis milites perlata, uidentes tumultus magis magisque incalescere, suis etiam auxilio esse statuunt: ac tandem hinc inde ad arma proclamatum, ac utrinq; pugnatum crudeliter, adeo ut in breue tempus bis mille plus minus ceciderint homines, pluresq; uulnerati sint. processissetq; ulterius hæc tragœdia, ni Achmat Pascha, homo sanē grauis, ac propter experimenta uirtutis, non mediocris apud milites autoritatis, lanischaros retroegisset,

S O L T A N I .

gisset, illorūq; furorē frēasset: uersusq; ad Mu-
 staphę milites, bēuolis, ac lenib9 uerbis ex-
 hortariōibusq; anōs illorū mitigasset, inqui-
 ēs: Nūquid, charissimi fratres ac amici mei, ā
 uestra, qua tot seculis probati, estis, anī pru-
 dētia degēerātes, mādati magni Solrāi ac
 Dōini nostri cōtrauēire uultis: Nō possū (ita
 me De9 amet) satis mirari, quid nāuos, quos
 ego hactēus clarissimos ac ualētissimos pro-
 baui, mouerit, ut ī hoc ciuili cōflictu, ea quib.
 tā feliciter ac prospere aduers9 Otomāę stir-
 pis hostes usi fuistis, arma, in uestros nūc strī-
 gere, ac hostib. nostris tale spectaculū edere
 statuatis: ut quorū armis se deuictos doleāt,
 eorū mutuis cędib. sibi inuicē cōgratulētur.
 Igitur filioli mei, sedulo pro uestra magnāi-
 mitate curate, ne eā qua hactēus, prę omnib.
 cōmēdabiles fuistis, animi prudētiā ac fortī-
 tudinē uestra hac insolētia amittatis. Hęc i-
 gitur arma, quib. hactenus iter uestros plus
 satis usi estis, aduers9 hostes, ubi melior ac e-
 tiā laudabiliordabitur occasio, reseruate. His
 atq; eiusmodi Achmat Pascha militū anim9
 deliniuit, adeō ut ōnia ex tētorijs Mustaphę
 ad regē libere deferre permiserint, Sed ubi
 mors Mustaphę ad aures Iānischarorū et toti
 us exercitus peruēit, altera inter eos seditio
 orta est. Ab omnibus igitur ad arma clāatū
 denuō:

denuō : factōq; ingenti strepitu, commixtis etiam lachrymis ac planctibus, tandem, ut erant rabido ac feruenti animo, strictis gladijs in regiam cum magno impetu irrunt. Atq; hæc renouata seditio tantum trepidationis regis animo attulit, ut omni ratione consilij destitutus, cum maximo sui capitis periculo fugere uoluerit. Verum à suis retentus, occasionemq; ex necessitate nactus, rem, quam securus ne cogitasset quidem, aggressus est : forasq; egressus, milites (sed pallido uultu) sic affatur: Qui rumores, qui strepitus, quæ tandem insolentiæ sunt istæ, quibus animum meum tam effrenate perturbatis? quid hi tam inflammati, ardentes, iracundiq; uultus denotant? An ne me regem uestrum esse, eumq; qui uos regendi atq; gubernandi ius habeat, non recordamini? Siccine uestram maiorumq; uestrorum inuictam, inueteratamq; militiam, regis ac imperatoris uestri cruore maculare decreuistis? In hunc modum adhuc loquente rege, milites intrepide respondent: Se illum ipsum esse, quem ante multos annos elegerant, fateri quidem : quod uero militari sua uirtute illi tam amplum imperium adquisiuisent, idemq; conseruassent, ideo ab illis factum, ut pie ac iuste regeret: non autem,

S O L T A N I.

ut inconsiderate cruentas manus suas in quemlibet iustum inijceret, seque impiè innocentum sanguine macularet. Quod autem armati in medium prodijissent, iusta de causa, nempe pro uindicanda Mustaphæ innocentis morte, se commotos esse: nec habere regem, cur aduersus illos ira moueretur. Petunt igitur, quo se publicè de proditiōis crimine, super quo ab æmulis Mustaphæ falso delati erant, purgarent, accusatorem in publicum prodire. non enim se arma prius deposituros, quam accusator in iudicio personaliter comparuisset, accusationemque modo legitimo sub talionis pœna instituisset. Interea dum hæc agerentur, sceleris atrocitas omnes ad lachrymas promouebat: adeo quod rex sui tam nefandi, sceleratiq; ac inhumani parricidij pœnitere uideretur. Tum demum rex omnia militibus, quæ petierant, mitissimis uerbis promittere, illorumque inflāmatos animos, quantum poterat, sedare. Sed milites interim, ne rex callidè aufugeret, illosque promissis suis, ac omni expectatione eorum quæ petierant, frustraretur, expedita cura ac diligentia in statione omnes & excubijs manserunt.

Interea rex Rustanum omni penitus dignitate priuauit: annulumque regium, cuius
custos

PARRICIDIVM

custos extiterat, illi ademit, & Achmat Pas-
 chæ tradidit. At Rustanus timore ac trepida-
 tione perculsus, uicens se in suis non satis
 tutum, ad Achmat Paschæ tentoria tacite cō-
 fugit: illumq; quid in negotio tam dubio
 ac periculoso agendū foret, consuluit. Qui
 respondit, ut in eo, consilio uteretur regis:
 quodq; iuberet rex, id omne exequeretur.
 Id consilij mirum in modum Rustano satis-
 fecit. nec diu cunctatus, per internuncios, fi-
 dosq; sibi ac familiares amicos, regem de
 omnibus consulit. Verum responso habi-
 to, ut omni posthabita mora, se quam citif-
 sime à conspectu regis, & castris absentaret,
 replicat, id sine pecunijs ac tentorijs etiam
 commode fieri non posse. Verum rex re-
 spondet, ulterius nec tempus, nec etiam lo-
 cum longiorem capiendæ opportunitatis
 ac commoditatis moram ullo modo con-
 cedere. Tum demum Rustanus citra ullam
 moram, enormium scelerum suorum sibi sa-
 tis conscius, octo fidelissimis comitatus ami-
 cis, Constantinopolim uersus iter uertit: ac-
 celeratoq; gradu (quemadmodum timor
 semper alas addere consueuit) peruenit Cō-
 stantinopolim: illicq; cum Rosa, ac alijs ple-
 risq; eius coniurationis participibus, fortu-
 næ suæ euentum non sine magno capitis pe-
 riculo

sculo expectat. Ferunt etiam, Seuleimanum tam immanis facinoris sibi conscium, poenitentiae superstitione ut Mecham peregrinaretur impulsus esse: arreptoque itinere, tandem Persarum uiribus coactum se Hierosolyma conferre, illicque pro defuncto filio sacrificium CORBAM uocant) obtulisse. Sed haec (ut semel finiam) de Mustapha mihi dicenda, seu magis admonenda occurrerunt: Eum nempe omnibus ob militarem disciplinam, promptumque ad effundendum Christianum sanguinem animum, adeo gratum fuisse, ut extitisse in stirpe Ottomanica neminem unquam existiment, qui tanta de extendendo illorum imperio polliceretur; adeo quod de rebus apud illos desperatis natum sit prouerbium, GIETTI SOLTAN MUSTAPHA. quo quidem significari uolunt, de rebus apud illos prius cogitatis actum esse.

Erit igitur, ut ob tanti, tamque nobis crudelis futuri hostis mortem congratulemur inuicem; existimemusque, id non sine prouidentia diuina, quae rebus nostris ea in parte consulere uoluit, factum esse. Tum demum nobis summoperè curandum, ut tandem ciuilibus abstineamus bellis ac dissiidijs: existimantes, aduersus communem non solum patriam

PARRICIDIVM SOLTANI.

patriæ uitæq; sed & animarum nostrarum
hostem, communibus auxilijs progredien-
dum esse. Quod si fecerimus, Christiani
nominis hostem à nobis repellere non erit
difficile : sin minus, periculum erit, ne inte-
stinis nostrorum discordijs, quod reliquum
est Europæ nostræ, inuadere, ac sua tyranni
de uastare conetur, quod quidem a-
uertat, nosq; omnes ad concordi-
am reuocet per CHRISTVM
filium, Deus optimus
maximus : A-
men.

F
I N I
S.

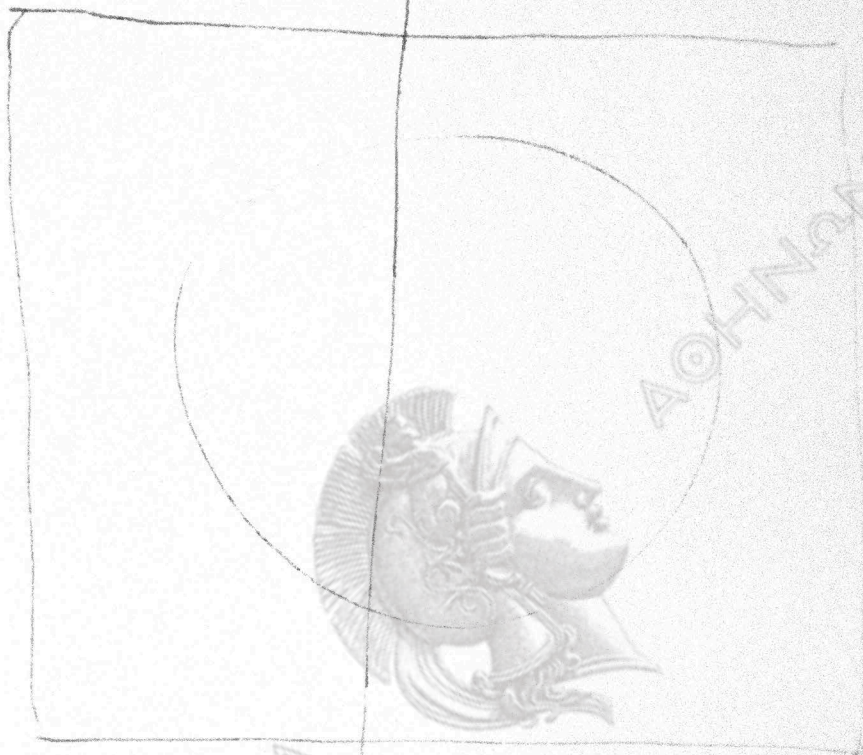
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000022855

DE TURCICIS

II. ORCANES.

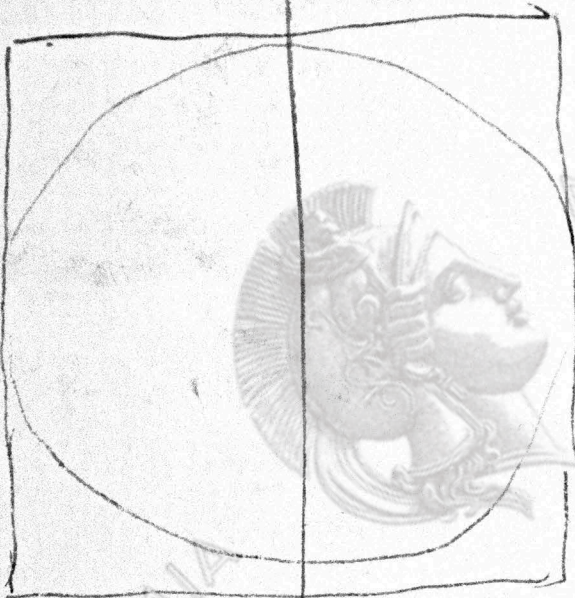
ORCANES, secundus Imperator
Turcarum, uelut & ingeniosus fuit, plurima
instrumenta seu machinas bellicas excogitauit. Praefuit Imperio annos 22.

AMV-

IMPERATORIBVS.

CATALOGVS
TURCICORVM IM-
PERATORVM.

I. OTTHOMANNVS

○ Otthomannus, primus Turcarum Im-
perator, qui gentis Turcice avus qua-
si fuit, Et à quo reliqui Principes Turcici
denominantur, fuit fortissimus, victoriosus
Et valde crudelis Tyrannus. Regnavit an-
nos 28. Mortuus est anno Christi 1528.

A. 5 ORCA-

vinam, quae adfirmat etiam in hac de-
 lira Mundi senecta & inter Imperio-
 rum ruinas & varias opiniones ta-
 men ~~est~~ filiam Dei verae Ecclesiae &
 quibus servaturum esse & eis detiorum
 hospitia, etiam squalidiora, quam qualia
 habuit aetas tranquillior. Sicut scri-
 ptum est: Erit sicut in diebus Noe.
 Et quidem ~~si~~ sciāmus hī Filium DEI
 servaturum esse nos cōtū, ubi &
 vox Evangelij et ipsius invocatio du-
 rabant. Ad hoc equivoce non defi-
 ciamus admiratione potentiae tur-
 cicae, aut metu crudelitatis eorum
 Tyrannorum, ~~non~~ nosq; et testimoniis
 doctrinae et Invocatione Filij DEI
 confirmemus. Illustri consolatio
 haec est, Scire, impossibile esse, popu-
 lum Dei hunc esse, qui palam & ex
 professo negant se amplecti scripta
 Prophetica & Apostolica. Semper
 in pectore circumferamus vocem
 aeterni Patris ~~de~~ de Filio: Hunc audite
 Et similia dicta multa, quae est apud

AD LECTOREM

videtiae et presentiae Dei, ut Gigantes fulminibus dissipantur, Tyranni singularibus exemplis delentur, quae ostendunt eos à Deo puniri. Praeterea Ecclesia, quanquam exigua est, sine Regis praesidijs, tamen dextera Filij Dei tegitur, qui & alijs singularibus operibus praesentiam suam ostendit. Excitant Apostoli mortuos, et alijs alia testimonia exhibentur, Ita universam Monarchiarum seriem inquietaris, cum has tabulas & terribiles Turcarum formas ceu Gargomas aspicias. Videmus Turcicam potentiam in genere humano excellere, Reges & Principes Europae caeteras suas vires domesticis bellis consumere. Interea Turci procedunt. Et praedixit Hiltensis ante annos octoginta dominaturos esse Turcos in Italia & Germania, Anno 1600. In his vastationibus quae et ubi erit Ecclesia? Hic vero teneamus necessariam & veram consolationem divinam

PRÆFATIO D.
PHILIPPI MELAN- P
THONIS.

VITALE EST SÆPE MVL-
tans cogitare Ecclesiae
Dei Imperiorum di-
stinctionem, et ~~causa~~ conside-
rare, quam tristy serui-

us fuerit Ecclesiae in magnis Impe-
rijs inde usq; ab initio Monarchia-
rum, et si interdum eam exiguo spa-
cio mirandis modis Deus leniit. Est
omnino terribile spectaculum, quod
summa potentia et fastigium generis
humani cornitur esse penes hostes
Dei, qui ut Gigantes bellum caelo in-
ferunt, et cruore inip iniurte furo, & libi-
dinibus totam rerum naturam pol-
luunt. Quanta deformitas est, quod
Romae dominatur spurcissimum et
crudelissimum portentum Nero, cū
ibi Paulus inclusus carceris Scelerum
colligit? Sed in talibus spectaculis
conspiciuntur tamen testimonia pro-
videntiae

AD LECTOREM

Ioannem: Qui non manet in doctri-
na Christi, Deum non habet, Ut igitur
simus cives & ~~mem~~ membra populi Dei
& possimus verum Deum invocare
& petere & expectare ab eo auxili-
um in hac vita, & aeternam salutem,
simus alieni à Turcicis Blasphemij;
Precorur etiam Filium Dei Domi-
num nostrum IESUM CHRIS-
TUM, crucifixum pro nobis & re-
suscitatum, ut propter suam gloriam,
procul depellat Turcicam Tyranni-
dem, & semper inter nos sibi ae-
ternam Ecclesiam colligat

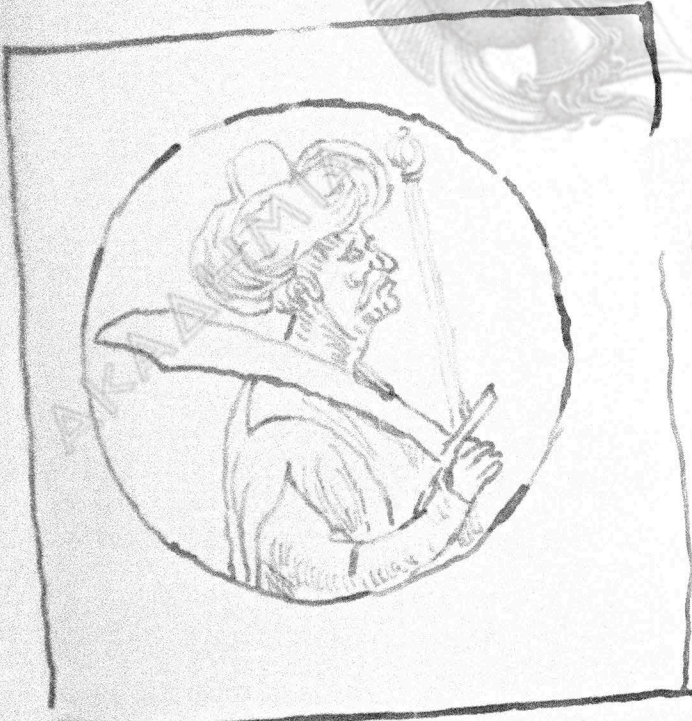
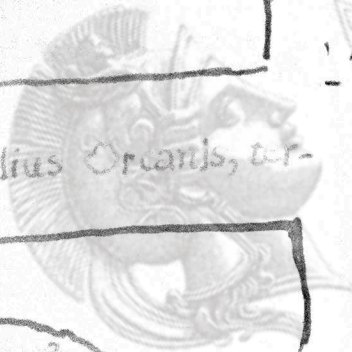
Datæ Anno 1560.

Calend. Ianu-
arij.

AMVRA:
 tus tur
 lentus, m
 Chert. 13
 Rogner:

AMVRATHES filius Oranis, ur-

BAIAZETVS hoc nomine pri-
 IMPERATOR TURANVS

I

AMVRATHES filius Orcanis, ter-
tius Turcarum Imperator, iuuentis, fra-
lentis, proavidus uigilans fuit. Anno
Christi 1363. Adrianopolim occupauit.
Regnavit annos 23

DA14

DE ORIGINE
IMPERII TURCO-

RVM, EORVMQVE ADMI-

nistratione & disciplina, brevisque
non capitæ notationis loco
collecta

Cui

LIBELLVS DE TURCORVM

meribus, collectus à Bartholemaeo Ge-
orgiewitz, adiectus est

Cum præfatione reverendi viri D.

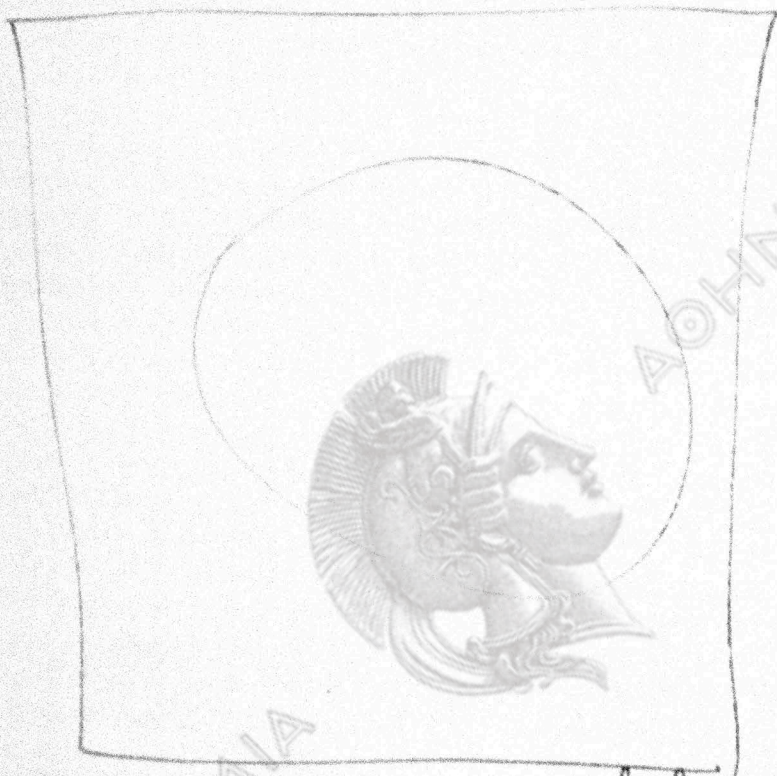
Philippi Melanthonis

in gre
VII. Majo-
metis.

VITEBERGÆ

ANNO M. D. LXII.

IMPERATORIVS
V CYPRISKELEBES.

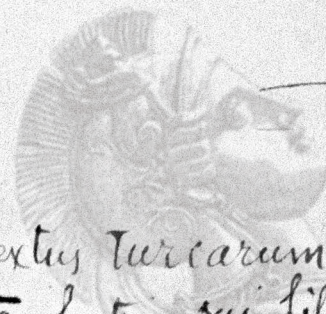

CYPRISKELEBES, Baiazeti fili-
us, Quintus Turcarum Imperator, walde
iuuenis ad imperium peruenit. Cum Sigis-
mundo Imperatore Rom~~an~~ae Imperij, qui
rex Ungariae tum fuerat, conflictit, eumq[ue]
hucusq[ue] adhuc in campo Salumbesi superavit ac deuicit.
Laegris adhuc mortuus est, rexnauit circiter
108 annos.

MOISES

DE TURCICIS

VI MOISES.

MOISES sextus Turcarum Imperator
tor, hic postq̄ fratris sui filiam Orcanem
interfecisset, Imperio Turcico quidem poti-
tus est, verum non dia ipsi praefuit. Nam à
Mahomete fratre Orcanis ante interfecto, ip-
se quoq̄ necatus est, qui interfecto Moise
Imperium Turcicum sibi subiecit.

M. H. O. —

inv. 1562.

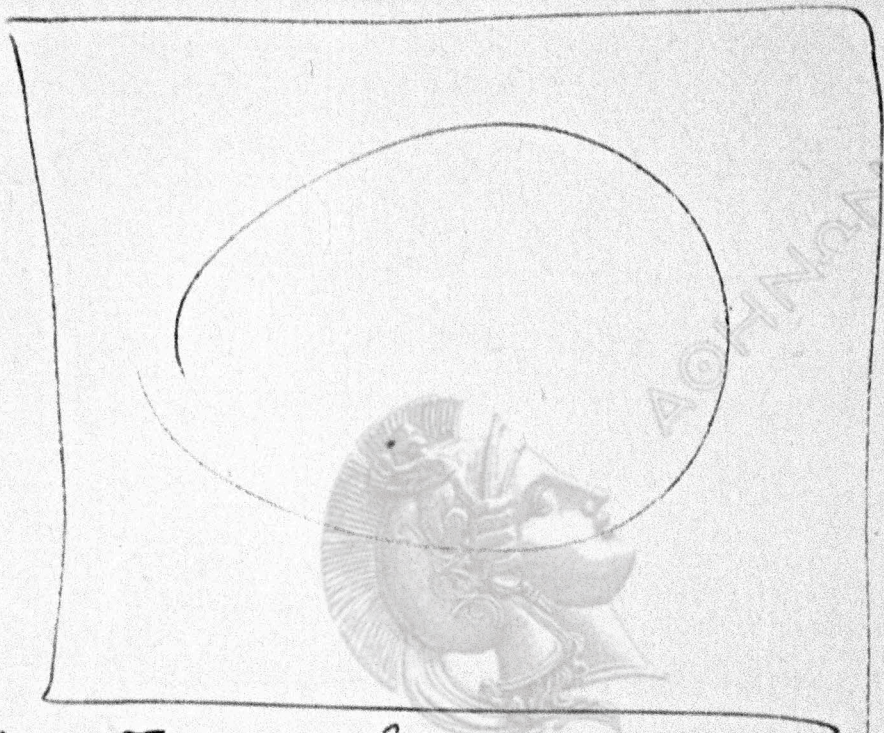
in li. fueros capici dxi h' in
la endiq' la 1562 juona Alcantari
y' ante' h' Alcantari dxi h' capici
y' h' li. liza dxi h' juona ~~Alcantari~~
~~ante' dxi h' Alcantari~~ A' ante'
h' in h' 1562 juona Alcantari A'

AKADHMIA

DE TURCIS

IIII. BAIACETVS.

BIAZETVS hoc nomine pri-
mus Quartus Turcarum Imperator, aucto-
rioris, sed indignis & crudelis Tyrannus fu-
it. Colame fere Græciam suo imperio sub-
cit, Tandem vero à potentissimo ^{Turcico} Cambar-
lane victus est.

CYRIS.

4

141

ΑΘΗΝΑΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΙ

mvf

ΑΘΗΝΑΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

AKADHMA

9